

(<https://t.me/tarihogretmeni>)

Telegram kanalımızın linkidir

DAVETLİSİNİZ

Hazırlayan

CENAN ŞİRİN

Tarih Öğretmeni

12. SINIF

**ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ
DERS NOTLARI**

(<https://t.me/tarihogretmeni>)

Telegram Kanal Linkimizdir

HAZIRLAYAN

CENAN ŞİRİN

I. ÜNİTE

İKİ KÜRESEL SAVAŞ ARASINDA DÜNYA

I. ÜNİTE

İKİ KÜRESEL SAVAŞ ARASINDA DÜNYA

I. DÜNYA SAVAŞI

Nedenleri:

1- Sanayi inkılabı sonucunda Pazar ve hammadde arayışından dolayı ortaya çıkan sömürgecilik yarışı ve ekonomik rekabet. (Genel neden)

2- Milliyetçilik akımından etkilenen milletlerin Avrupa devletleri tarafından kısıktılması (Genel neden)

3- Bloklaşma ve silahlanma (Genel)

4- Almanya ile Fransa arasında Alsace-Lorraine bölgesinden kaynaklanan çekişme (Özel neden)

5- Balkanlarda Rusya ile Avusturya Macaristan İmparatorluğu arasında Rusların Panslavizm politikasından kaynaklanan gerginlik. (Özel)

6- Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi (özel)

7- İtalya'nın Akdeniz çevresine hâkim olmak istemesi (özel)

Saray Bosna'da Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırp tarafından öldürülmesi ile savaş başlamıştır. (28 Haz. 1914)

I. DÜNYA SAVAŞI SONUNDA YAPILAN ANTLAŞMALAR

Almanya ile "Versay", Avusturya ile "Sen-Jermen", Macaristan ile "Triyanon", Bulgaristan ile "Növyi" ve Osmanlı Devleti ile "Sevr" Barış Antlaşmaları imzalanmıştır. (Sovyet Rusya BrestLitowskAnt. İle savaştan çekilmiş Kars, Ardahan ve Batum'dan Osmanlıya geri vermiştir. (3 Mart 1918)

Bu antlaşmaların ortak özellikleri

- Yenilen devletlerin topraklarını küçültmek, bazılarını işgal etmek veya yeni devletler kurmak.
- Askeri sınırlamalar getirmek.
- Ağır savaş tazminatları ödetmek ve ekonomik yükümlülükler getirmek.

CARLIK RUSYASININ YIKILIŞI VE BOLŞEVİK İHTİLALI

Petersburg'da kadın işçilerin başlattığı grev bu hareketi dağıtmakla görevli askerlerin de katılımıyla bir devrime dönüşmüştür. (Mart 1917)

Çar II. Nikola tahttan çekilmiş ve Duma (Rus Meclisi) üyeleri tarafından geçici hükümet kurulmuştur. Sürgündeki "İlyiç Vladimir Lenin" in Petersburg'a dönmesiyle birlikte, "Barış, toprak ve ekmek" vaadiyle harekete geçen Bolşevikler yönetimi ele geçirmiştir. (Ekim 1917)

Lenin "Brest LitowskAntlaşması" ile I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir. (3 Mart 1918)

Dış güçlerin desteklediği Çar yanlısı "Beyaz Ordu" ile üç yıl süren savaşlar Bolşeviklerin zaferi ile sonuçlanmıştır.

Lenin Bolşeviklerin güçlenmesi için "N.E.P. Politikası" nı (Köylü, küçük esnaf, tüccar ve yabancı sermayeye kolaylık sağlanmış, bankalar, büyük sanayi kuruluşları ve ulaşım devlet egemenliğine bırakılmıştır.) ilan etmiştir. (1921)

SSCB YÖNETİMİNDEKİ TÜRK TOPLULUKLARININ DURUMU

Bolşevik yönetimi; İngilizlerin desteklediği Türklerin ve diğer milletlerin bağımsızlık mücadelelerine engel olabilmek için onlara kendi geleceklerini belirleme hakkı tanımıştır.

Bunun üzerine Kazan Türkleri; İdil-Ural Devleti'ni, Kazaklar ise; Alaş-Orda Özerk Cumhuriyeti'ni ve Özerk Türkistan Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır.

Sovyetler Birliği'nin kurulduğu dönemdeki karışıklıktan yararlanan Türkler; Başkurdistan Sovyet Cumhuriyeti, Harezmi Halk Cumhuriyeti, Türkistan ve Kırgız Muhtar Cumhuriyetleri gibi bağımsız devletler kurmuşlardır.

Bu gelişmeler üzerine Sovyet yönetimi 1920 yılının sonlarına doğru Türk devletleri üzerinde doğrudan hakimiyet kurmaya yönelmişlerdir.

BASMACI HAREKETİ (1918-1931)

“Baskın yapan, hücum eden” anlamına gelen, Basmacı tabiri Çarlık döneminde Türkmenistan, Başkurdistan ve Kırım'da mücadele eden, Türk güçleri için kullanılmıştır.

Basmacı hareketinin tek amacı; Türkistan'ı Ruslardan kurtararak, bağımsızlığına kavuşturmasıdır.

Enver Paşa'nın katılımıyla (1921) Basmacıların mücadeleleri giderek artmış ve 1931 yılına kadar sürmüştür.

Bu tarihten sonra Ruslar Basmacı Hareketi'ne kesin olarak son vermişlerdir.

5 Aralık 1936'da Batı Türkistan'da SSCB'ye bağlı Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan cumhuriyetleri kurulmuş fakat bu cumhuriyetlerin milli bir askeri güce sahip olma hakları kaldırılmıştır. Sovyet yöneticileri II. Dünya Savaşı'ndan sonra Kırım Türkleri ile Kafkasya'da yaşayan Karaçay, Balkar, Ahıska (Meşhet), Çeçen ve İnguş Türklerini düşmanla iş birliği yaptıkları gerekçesiyle Orta Asya ve Sibirya'ya sürgün etmişlerdir.

ORTADOĞU'DA MANDA YÖNETİMLERİNİN KURULMASI

Coğrafi konumu ve doğal zenginlik kaynakları ile önemli bir bölge olan Orta Doğu İran hariç Osmanlı'nın egemenliği altındaydı.

XIX.y.y.'da Osmanlı Devleti'nin iyice zayıflaması sonucunda İngiltere, Fransa, Rusya daha sonra da Almanya ve İtalya bu bölge üzerinde hakimiyet mücadelesine girişmişlerdir.

XIX.y.y.'da İttifak grubunda savaşa katılan Osmanlı'nın, savaş sonucunda yıkılması Orta Doğu'da bir otorite boşluğuna sebep olmuştur.

I. Dünya Savaşı devam ederken İngiltere, Fransa ve Rusya aralarında yaptıkları gizli anlaşmalarla Orta Doğu'yu paylaşmışlardır. (Savaştan çekilen Rusya bu anlaşmaları açıklamıştır.)

ABD savaşa girerken yayınladığı Wilson İlkeleri ile Gizli Antlaşmaları kabul etmemiştir.

Ayrıca Osmanlı ülkesinde yaşayan Türklerin nüfus yoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız yaşayabileceklerini, azınlıklarında nüfus yoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız devletler kurabileceklerini belirtmiştir.

Fransa ve İngiltere zaman kazanmak amacıyla Orta Doğu'da yaşayan halkların kendi yönetimlerini kurabileceklerini bildirmişlerdir.

ABD'nin savaştan sonra “Yalnızlık Politikası” na dönmesi İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'da serbest kalmasına neden olmuştur.

İngiltere ve Fransa Nisan 1920'de toplanan San Remo Konferansı'nda “Sevr Antlaşması'nın maddelerini belirlemişler ve Osmanlı topraklarını paylaşmışlardır.

Buna göre: Fransa: Suriye ve Lübnan'ı; İngiltere: Irak, Filistin ve Ürdün'ü almıştır. Ayrıca İngiltere: Daha önce işgal ettiği Mısır ve Kıbrıs'ı da resmen kendisine bağlamıştır. Bunun yanında Anadolu toprakları da paylaşılmıştır.

Wilson İlkeleri'nin toprak işgali olmayacak maddesine karşı da **"Manda ve Himaye"** sistemini benimsemişlerdir.

ORTA DOĞU'DA BÜYÜK DEVLETLERİN DURUMU VE POLİTİKALARI

Osmanlı yönetiminde sorunsuz yaşayan bölge halkı bağımsızlık vaadiyle İngiltere ve Fransa gibi sömürgeci devletler tarafından kandırılmışlardır.

Bu devletlerin izlediği politikalar, bölgenin siyasi haritasının değişmesine ve günümüze kadar süren sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İngiltere ve Orta Doğu:

İngiltere'nin Uzak Doğu'daki sömürgelerine ulaşma da en kısa yol olan Orta Doğu 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması ve XIX.y.y.'da. sonlarında bölgede önemli petrol rezervlerinin bulunmasıyla önem kazanmıştır.

ORTA DOĞU'DA BÜYÜK DEVLETLERİN DURUMU VE POLİTİKALARI

Almanya'nın Osmanlı ile iş birliği yaparak, **"Hicaz Demiryolları Projesi"** ile bölgede üstünlük sağlaması **İngilizlerin çıkarlarına ters düşmüştür.**

II.Abdulhamit döneminde **"İslamcılık" politikası** izlenerek, milliyetçiliğe dayalı ayaklanmaların önlenmesi için Hicaz Emiri Şerif Hüseyin İstanbul'da tutulmuştur.

"İttihat ve Terakki" yönetimi ise bu politikayı terk ederek, Şerif Hüseyin'i bölgeye göndermiş bu durum İngilizlerin kışkırtmalarına yol açmıştır.

İngilizlerin kışkırtmaları sonucunda Orta Doğu'daki yerel liderler Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaya başlamışlardır.

İNGİLTERE VE ORTADOĞU

Arabistan Yarımadası:

İngiltere'nin bağımsızlık vaadi üzerine Hicaz Emiri Şerif Hüseyin kendisini "Arap Ülkeleri Kralı" ilan ederek, oğullarını da Irak ve Ürdün'e kral tayin etmiştir.

Şerif Hüseyin'in 5 Mart 1924'te halifeliğini ilan etmesi Necd Emiri Abdülaziz İbn-i Suud ile karşı karşıya gelmesine sebep olmuştur.

Galip gelen İbn-i Suud kendini Hicaz ve Necd Kralı ilan etmiştir.

İngiltere tarafından 1927'de tanınan krallık 1932'de Suudi Arabistan Krallığı adını almıştır.

İngiltere İtalya'nın müdahalesi sonucunda Yemen'in de bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır. (1934)

İNGİLTERE VE ORTADOĞU

Irak:

Irak'a hâkim olmak isteyen İngiltere Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal'ı Irak Krallığı'na getirmiştir. (1921)

Iraklıların başlattığı bağımsızlık mücadelesi sonucunda Irak, 1930'da bağımsızlığını kazanmış fakat II. Dünya Savaşı öncesinde İngiliz egemenliğinden kurtulamamıştır.

Ürdün: 1922'de İngiltere'nin mandası olarak kurulmuş, 1946'da bağımsız olmuştur.

Filistin: San Remo Konferansı'nda İngilizlere bırakılan Filistin'de ABD'nin desteğiyle Yahudi devleti kurma çalışmaları başlatılmıştır.

Mısır: İngiltere 1882'de Mısır'ı işgal etmiş, Osmanlı'nın savaşa girmesi üzerine topraklarına kattığını açıklamıştır. (1914)

Mısır 1922'de bağımsız olmuş ancak İngiliz egemenliğinden kurtulamamıştır.

FRANSA VE ORTA DOĞU:

San Remo Konferansı'nda Fransa'nın payına Suriye ve Lübnan düşmüş, Ayrıca Sevr Antlaşması ile Güney Doğu Anadolu'yu diğer İtilaf Devletleri ile birlikte de Boğazlar ve İstanbul'u işgal etmiştir.

Anadolu'da Türk kuvvetlerine karşı direnemeyen Fransa Ankara Antlaşması ile Güney Doğu Anadolu'yu boşaltarak, Suriye'ye yönelmiştir.

Fransa 1926'da Lübnan'a 1930'da; Suriye'ye bağımsızlıklarını vermiş fakat her iki devlet de Fransız mandasından kurtulamamıştır.

Fransa Suriye ve Lübnan'dan 1946'da tamamen çekilmiştir.

UZAK DOĞUDA YENİ BİR GÜÇ: JAPONYA

XIX.y.y.'da. İkinci yarısına kadar Derebeylik (Feodal) Sistemi'nin hâkim olduğu Japonya dış dünyaya kapalı bir ülkeydi.

“Şogun” adı verilen ordu komutanı bu derebeylerin en güçlüsünden seçiliyordu.

Asıl güç “Şogun”un elinde olup, İmparator sembolik olarak devletin başındaydı.

Batılı devletlerle ticari anlaşmalar yapılması “Şogun” yönetiminin ülke üzerindeki etkisini kaybetmesine neden olmuştur. (1854)

İmparator Mutsihito'nun aydınların batı tarzı yenilikler yapılması fikirlerine destek vermesiyle birlikte Japonya'da “Meiji Restorasyonu” denilen reform süreci başlamıştır. (1867)

Meiji Restorasyonu ile:

1870 yılında ilk demiryolunun yapımına başlanması

-1871 yılında daymiyo adı verilen derebeylik sisteminin yıkılıp devlet yönetiminin yeniden organizasyonu

-1871 yılında ilk gazetenin yayınlanması

-1872 yılında çıkarılan bir kanunla her kadın ve erkek Japon için ilköğretimin zorunlu hale getirilmesi

-1873 yılında zorunlu askerlik sisteminin kabulü; bu politika sonucunda gerçekleştirilen bazı uygulamalardır.

1868'de feodal düzen yıkılarak, batı tarzı hükümet kurulmuştur.

Hukuki, sosyal, eğitim, askeri ve ekonomik alanlarda yapılan reformlar sonucunda Japonya XIX.y.y.'da. sonlarında güçlü bir devlet haline gelmiştir.

Sanayisi gelişen Japonya, hammadde ihtiyacını karşılamak için Asya kıtasına yönelmiştir.

Çin'den Kore'yi almışsa da batılı devletler ve Rusya'nın müdahalesi ile geri vermiştir.

Çin toprakları yüzünden Rusya ile yapılan 1904-1905 Savaşı'nı kazanan Japonya, bir süre sonra Kore'yi ele geçirerek, Uzak Doğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkmıştır.

1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİ

1929'da başlamış etkileri II. Dünya Savaşı'na kadar, yaklaşık 10 yıl devam etmiştir.

Kuzey Amerika ve Avrupa'da başlamış, sanayisi gelişen diğer ülkelerde de yıkıcı etkiler oluşturmuştur.

I.Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa dışında üretim oldukça artmış, sanayi ülkeleri ihrac ürünlerinden büyük kazanç sağlamışlardır.

1920'lerde ise tarımsal üretimdeki artış, tarım ürünlerinin fiyatlarının düşmesine sebep olmuş ve tarım ülkeleri ekonomik büyümeden faydalanamamıştır.

Amerika'da I. Dünya Savaşı'nın getirdiği zorluklar karşısında küçük şirketler birleşerek, tekeller oluşturmuşlardır.

Bu dönem de Amerikan banka ve şirketlerinin çalışma esaslarını düzenleyen yasaların yetersiz olması, yatırımcıların bilgilendirilmesinde ve denetleme de görülen eksiklikler ayrıca **verilen ekonomik kredilerin geri alınmaması ekonominin bozulmasını da etkili olmuştur.**

İngiltere'de para birimi Paund'un aşırı değer kazanması, ihracatta düşüşe ve ekonominin bozulmasına sebep olmuştur.

Almanya ise savaş tazminatlarını ödemek için karşılıksız para basmış bu da ülke de hiperenflasyona (aşırı enflasyon) sebep olmuştur.

New York Borsası 24 Ekim 1929 Perşembe günü (Kara Perşembe) dibe vurmuş bu süreçte çok sayıda banka batmış, binlerce insanın mal varlığı yok olmuştur.

Kriz en çok sanayileşmiş şehirleri vurmuş, bu kentlerde bir "**İssizler ve evsizler ordusu**" oluşturmuştur.

İnşaat faaliyetleri durmuş, tarım büyük zarara uğramış ve talebin düşmesi nedeniyle "**madencilik**" en fazla etkilenen sektörlerden biri olmuştur.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE AVRUPA

1.Barışın Sürekliliğini Sağlama Çabaları

İ.Dünya Savaşı'nın galibi olan devletler tarafından savaş sonrasında barışı sağlamak amacıyla merkezi "CENEVRE" (İsviçre) olmak üzere "Milletler Cemiyeti" kurulmuştur. (10 Ocak 1920)

NOT: Türkiye 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

Uluslararası barışı korumaya yönelik olarak Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya arasında "Locarno Antlaşması" imzalanmıştır. (Londra-1925)

ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Çekoslovakya ve Belçika arasında "Briand-Kellog Paktı" imzalanmıştır.

(Paris 1928) Aynı yıl Sovyetler Birliği ve Türkiye'de bu anlaşmaya katılmıştır. (ABD ve Fransa öncülük etmiştir.)

NOT: "Briand Kellogg Paktı" ile "Savunmaya dayanmayan savaş" kanun dışı sayılmış ve devletlerarası ilişkilerde "barışçı yollara" başvurulması esas alınmıştır.

Bütün bu çabalar sorunları çözemediği gibi, II. Dünya Savaşı'nı da engellememiştir.

Avrupa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat

- Avrupa içinde göçler artmıştır.
- İstihdam ve çalışma şartları yeniden düzenlenmiş bazı ülkelerde 8 saatlik işgünü uygulamasına geçilmiştir.
- Demokratik gelişmeler olmuş, bazı ülkelerde kadınlara da oy hakkı tanınmıştır.
- Ağır sanayi, silah ve motorlu taşıt imalatı canlanmıştır.
- İşçi sınıfı önem kazanmıştır.

Totaliter Rejimlerin Kuruluşu

Adolf Hitler'in "Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi" Almanya'da yönetimi ele geçirmiştir. (1933-Nazi Yönetimi)

Hitler'in 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırması, II. Dünya Savaşı'nın başlamasına neden olmuştur.

İtalya'da savaşın neden olduğu huzursuzluklar, hükümet darbesi ile Faşist Parti'nin yönetime gelmesine sebep olmuştur. (1922)

Benito Mussolini başbakanlığa atanmış ve İtalya'da faşist iktidar yönetime gelmiştir.

İspanya'da Fransa ve SSCB'nin desteklediği "Cumhuriyetçiler" ile Almanya ve İtalya'nın desteklediği "Milliyetçiler" arasındaki mücadeleyi "Milliyetçiler" kazanmış böylece "Francisco François" iktidarı başlamıştır.

İspanya 1955'te BM'ye, 1958'de Avrupa Ekonomik İş Birliği Teşkilatı'na girmiştir.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE DÜNYA

- Savaş sırasında yaşanan ekonomik sıkıntılar, savaştan sonra tüketimin artmasına ve sanayinin gelişmesine neden olmuştur.
- Sanayide kullanılan petrol ve elektrik günlük hayatta yaygınlaşmaya başlamıştır.
- Kara-deniz-hava ulaşımı gelişmiştir.
- Şehircilik ve mimari gelişmiştir. (Bauhaus Mimari Akımı ortaya çıkmıştır.)
- Radyo yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Fotoğraf, çizgi film ve sinema gibi görsel sanatlar gelişmiştir.
- Albert Einstein başta olmak üzere bazı bilim adamlarının ülkelerini terk etmeleri bilimin uluslararası alanda gelişmesine neden olmuştur.
- Nükleer Enerji alanında önemli gelişmeler olmuştur.
- Sağlık alanında özellikle Biyoloji bilimi gelişmiştir. (Organ nakline başlanmış, Banting ve Best 1922’de İnsülin’i ayırtmış, Tüberküloza karşı 1921’de BCG aşısı Calmette ve Guerin tarafından bulunmuş, 1929’da Alexander Fleming Penisilin’i keşfetmiştir.
- Psikoloji ve Felsefe gelişmiş bu alanda önemli akımlar ortaya çıkmıştır. Fenomenoloji (Metafiziğe karşı çıkarak somut yaşıntıyı temel alan felsefi görüş) ve Varoluşçuluk önemli Felsefi akımlardır.
- 1929’dan itibaren Geleneksel Tarihin temelini oluşturan, Savaş Tarihi; Kral ve İmparatorlar Tarihi önceliğini kaybederek, yerel tarih, sosyal, ekonomik ve medeniyet konularını ön plana çıkaran Yeni Tarih anlayışı benimsenmiştir.
- Batı medeniyeti ve bu medeniyetin dayandığı değerlerin sorgulanması Avrupa Edebiyatı’nı etkilemiştir. (John Steinbeck ’in Gazap Üzümleri adlı eseri 1929 Krizi’nden sonra Amerika’nın sosyal ve ekonomik durumunu anlatan önemli eserlerdendir.)
- Sanatta “Surrealizm (Gerçeküstüçülük) Akımı” doğmuştur. Klasik Müzik ve Caz yaygınlaşmıştır.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Millî Mücadele’nin kazanılmasıyla imzalanan Lozan Barış Ant. ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin sınırları çizilmiştir. (24 Temmuz 1923)

1923’ten sonra Lozan’da çözülemeyen Musul Sorunu ile aleyhimize çözülen Dış Borçlar, Suriye Sınırı, Nüfus Mübadelesi ve Boğazlar sorunlarına öncelik verilmiştir. Dış politikada “Yurtta barış, dünyada barış” ilkesi benimsenmiştir.

a) Balkan Antantı (9 Şubat 1934)

II.Dünya Savaşı tehlikesine karşı Balkanlardaki sınırları korumak amacıyla Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında Atina’da imzalanmıştır.

b) Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)

- Türkiye boğazların her iki yakasının silahsızlandırılması ve yönetiminin uluslararası bir komisyona bırakılmasını kabul etmek zorunda kaldığı için “Boğazlar Sorunu” Lozan’da aleyhimize çözümlenmiştir.
- İtalya’nın 1935’te Habeşistan’a saldırması, Almanya’nın Locarno Antlaşması son vermesi ve her iki devletin de hızla silahlanmaya başlaması Türkiye’nin Boğazlar Sorunu ’nu gündeme getirmesine sebep olmuştur.
- Türkiye boğazlar konusunda Sovyetler Birliği ve Balkan Paktı’nı imzaladığı balkan devletlerinin desteğini almıştır.

ÖNEMLİ: Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne göre;

- 1-**Boğazlar Komisyonu kaldırılarak, boğazların yönetimi Türkiye'ye bırakılacak.**
- 2-**Türkiye Boğazlar ve çevresinde asker bulundurabilecek.**
- 3-**Barış zamanında ticaret gemilerinin boğazlardan geçişi kontrollü olarak serbest olacak.**
- 4-**Türkiye'nin yer almadığı herhangi bir savaşta tarafların savaş gemileri boğazlardan geçemeyecek.**
- 5-**Türkiye içinde bulunduğu bir savaş ya da güvenliğini tehdit eden bir durum karşısında boğazlar üzerinde tam yetkiye sahip olacak.**

c) Sadabat Paktı (8 Temmuz 1937):

- Doğu sınırlarımızı güvenlik altına almak amacıyla Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında imzalanmıştır.
- 1980'de Irak-İran Savaşı'nın çıkması ile pakt sona ermiştir.

d) Hatay'ın Anavatana Katılması (30 Haziran 1939):

- Misak-ı Milli sınırları içerisinde yer alan Hatay 1921 Ankara Ant. ile Fransız mandası olan Suriye'ye bırakılmıştır. (**Misak-ı Milli'den ikinci taviz**)
- 1938'de Hatay Cumhuriyeti kurulmuş, **Tayfur SÖKMEN** cumhurbaşkanı seçilmiştir.
- 1939'da Hatay Meclisi oybirliği ile Hatay'ın anavatana katılmasını kabul etmiştir.

(<https://t.me/tarihogretmeni>)

Telegram Kanal Linkimizdir

HAZIRLAYAN

CENAN ŞİRİN

II. ÜNİTE

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

[1939-1945]

II. ÜNİTE

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

(1939–1945)

1) SAVAŞIN GENEL NEDENLERİ

II. Dünya Savaşı çıktığında Avrupa'da birçok devlet diktatörlükle yönetiliyordu.

Avrupa'da demokrasilere karşı Üçlü Totaliter (baskıcı) rejim büyük bir tehlike oluşturuyordu (Stalin'in SSCB'si, Hitlerin Nazi Almanya'sı, Mussolini'nin Faşist İtalya'sı).

İtalya ve Almanya'nın Saldırgan Tutumları (1936–1939)

İtalya'da ortaya çıkan Faşizm, Mussolini'nin siyasetiyle tehlikeli bir boyut kazanmıştır.

Almanya'da aşırı milliyetçi düşüncelere sahip Nazilerin iktidara gelmesi (1933) Hitlerin Büyük Almanya, üstün Alman ırkı idealleri yolunda yaptığı çalışmalar dünya barışını tehdit etmeye başlamıştır.

Hitler, bütün Alman dilini konuşan toplulukları tek bir Alman devleti etrafında toplamayı amaçlamıştır.

Hayat Sahası:

Bu ifade Naziler tarafından Alman halkının yaşamını sürdürebilmek için ihtiyaç duyduğu ve özellikle de Slav halklarından alınması gereken toprakları anlatmak için kullanılmıştır (Kısaca Almanya, Avrupa'yi hayat sahası olarak görmektedir).

Bu doğrultuda, Almanya, Versay Antlaşmasına göre askersiz bölge olan Ren'e asker çıkartmış, İtalya ise Almanya'dan destek alarak Habeşistan'a saldırmıştır. Almanya ve İtalya'nın hızla silahlanarak yeni sömürge arayışına girmeleri, sömürgeleri tehlikeye giren İngiltere'yi tedirgin etmiştir.

Bu arada Nazizm ve Faşizm gibi katı totaliter rejimlerin uzlaşmaz tavırları İngiliz ve Fransızları savunma güçlerini arttırmak için bazı önlemler alma yoluna itmiştir.

Komünizm rejiminin Rusya'ya verleşmesiyle bu ülkede silahlanma yarışı başlamış, komünist rejimle Rusya, yayılcı bir politika izlemeye başlamıştır.

Bu arada savaş sonunda artan sorunlar ve işsizlik nedeniyle Avrupa'da komünizmin gelişmesi sonucunda bu duruma İtalya ve Almanya tepki duymaya başlamıştır.

I. Dünya savaşı sonunda yapılan ağır antlaşmalar ile Avrupa'da siyasi ve ekonomik dengelerin tamamen bozulması, özellikle de Almanya ile yapılan 1919 Versay Antlaşması'nın Almanya'nın büyümesini ve güçlenmesini önlemeye yönelik olması Almanya'nın bu antlaşmanın hükümlerini tanımamasına yol açmış ve bu durum II. Dünya Savaşının çıkış noktası olmuştur.

İtalya'nın I. Dünya Savaşından galip bir devlet olarak çıkmasına rağmen yeterince menfaat elde edememesi:

İtalya'nın, 1919 Paris Barış Konferansı'nda istediğini alamaması ve itilaf devletleriyle ilk görüş ayrılıklarını yaşamaması.

İtalya'da iktidarı ele geçiren aşırı milliyetçi faşist partinin, yayılcı bir politika izlemesi 1935'te İtalya'nın, Habesistan'a saldırması.

Bizim Deniz:

Mussolini 'nin Akdeniz'de Roma İmparatorluğunu yeniden canlandırma projesidir.

Japonya'nın Sömürgeci faaliyetlere girişi ve Çin'e ait Mançurya'yı işgali (1931):

Milletler Cemiyetinden ayrılan Japonya II. Dünya savaşı öncesinde Mançurya'yı işgale yönelerek yayılcı bir politika izlemiş, gücünü sürekli arttırmıştır.

Ortak Refah Alanı:

Japonya, yayılcı politikasını Asya devletlerinin dayanışması üzerine kurmuştu.
Bu politikaya göre bazı Asya bölgeleri, Japonya'nın denetiminde olmalıydı.

Devletlerarasında Bloklama ve Hızlı Silahlanma yarışının tekrar başlaması:

İtalya, Almanya ve Japonya'nın yakınlaşarak aralarında ittifak kurmaları,

I. Dünya Savaşı öncesindeki gibi pazar ve hammadde arayışının beraberinde getirdiği silahlanma yarış 1930'lu yıllarda dünya barışını tehlikeye düşürmüştür.

I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan barış antlaşmaları ile sınırların çiziminde "milliyetçilik" ilkesine dikkat edilmemesi ve yeni milliyetçi akımların ortaya çıkması da savaşın çıkışında etkilidir.

SAVAŞ ÖNCESİNDE YAŞANAN GELİŞMELER (BLOKLAŞMALAR)

a) MİHVER GRUBU (ÜCLÜ PAKT): 1936 da Almanya ve İtalya tarafından kurulmuş, sonradan bu gruba Japonya'da dâhil olmuştur. Daha sonra bu gruba Bulgaristan, Macaristan, Finlandiya, Romanya da katılmıştır.

b) MÜTTEFİK GRUBU: İngiltere ve Fransa tarafından kurulmuştur. Rusya ve ABD'de bu gruba dâhil olmuştur. Müttefik devletlere daha sonra 30 civarında devlet katılmıştır.

c) Savaş Durdurma Çabası: Savaş başlamadan önce İngiliz Başbakanı Chamberlain Neville'nin yatıştırma politikası da Almanya'yı durduramadı.

Almanya'nın, Çekoslovakya'yı işgal etmesi üzerine, İngiltere yatıştırma politikasını terk etti. Böylece İngiltere büyük bir savaşı önleyemeveceğini anlamış oldu.

SAVAŞIN BAŞLAMASI

1 Eylül 1939'da Almanya'nın, Polonya'ya saldırmasıyla başlar.

Polonya'nın bir bölümünün Alman toprağı olduğunu iddia eden Hitler, Sovyetlerle anlaşarak Polonya'yı işgal etmiştir. **Bunun üzerine Polonya'ya güvence veren İngiltere ve Fransa'da savaşa girmiştir.** Başlangıçta Almanya; Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika ve Fransa'nın başkenti Paris'i ele geçirerek Mihver devletler üstün duruma getirmişken, ABD'nin müttefik devletler grubuna katılmasıyla savaşın seyri değişmiştir.

Barbaros'sa (Tayfun) Harekâtı:

SSCB, başlangıçta Almanya'nın yanında yer alırken daha sonra Almanya'nın "Barbaros'sa Harekâtı" ile Rusya'ya saldırması üzerine, Rusya Müttefikler grubuna geçmiştir.

Sovyet Rusya'nın Doğu Avrupa'da genişleme siyaseti çıkarlarına aykırı gören Hitler, 1940'ta ani bir kararla Sovyetlere saldırmıştır.

Hitlerin amacı, hayat sahasını genişletmek, komünizmi yok etmektir. Ayrıca SSCB'nin doğal zenginliklerini almak, alt sınıf olarak gördüğü Slav halklarını sömürgeleştirmektir.

Pearl Harbour Saldırısı: Japonya'nın, Pasifik okyanusundaki (Hawaii'deki) Amerikan üssü olan Pearl Harlbour'a 1941'de saldırması üzerine ABD müttefiklerin yanında savaşa girmiştir.

ABD, Japonya'nın Pearl Harbour baskınına karşılık savaşın bitişini hızlandırmak için Hiroşima ve Nagazaki kentlerine tarihte ilk kez atom bombası atmasıyla Japonya bir süre daha dirense de teslim olmuştur. Bunun üzerine savaş 1945 yılında sona ermiştir.

Atlantik Sözleşmesi (1941): İngiliz Başbakanı Churchill ile ABD Başkanı Roosevelt arasında imzalanmıştır.

Bu iki lider savaştan sonra dünyayı nasıl düzenleyeceklerine dair 8 maddelik bir sözleşme yapmışlar, **dünya haritasını nasıl düzenleyeceklerine dair kararlar almışlardır.**

Bu sözleşme ABD, henüz savaşa girmeden yapılmıştır (Bu sözleşme ABD'nin artık tarafsızlık politikasını terk ettiğini göstermektedir).

NOT: ABD'nin savaşa katılmasından sonra Almanya'ya karşı savaşa giren 26 devletin katılımıyla Atlantik Sözleşmesi esas olmak üzere BM bildirisi yayımlanmıştır. Böylece savaş sonrası kurulacak olan **BM'nin temelleri atılmıştır.**

Normandiya Çıkarması: ABD, İngiltere ve Kanada kuvvetlerinin 100 bin kişiyle Fransa'daki Almanlara ait üsse yaptığı askeri çıkarmadır.

Avrupa'nın kuzey kesiminde yapılan Normandiya çıkarması tarihin gelmiş geçmiş en büyük çıkarması olmuştur.

Bu çıkarma, 1000 uçak, 4 bin çıkarma gemisi ile yapılmıştır. Böylece Almanlar ağır kayıplar vermiş, Fransa'nın başkenti Paris kurtarılmıştır.

Rusya'nın da ileri harekâtıyla Almanya ve İtalya yerle bir edilmiştir. Bu gelişmeler üzerine Mihver devletler grubu yetersiz kalmıştır. Rusya'nın ileri harekâtıyla Balkanları ele geçirip Almanya'ya kadar ilerlemesi üzerine müttefikler Berlin'e girmiştir. Böylece Almanya çaresiz kalarak teslim olmuştur. Hitler ise bu durum karşısında intihar etmiştir.

SAVAŞIN SONU

1 Eylül 1939'da Almanya'nın, Polonya'ya saldırmasıyla başlayan 2. Dünya Savaşı,

Mayıs 1945'e kadar devam etmiştir.

Japonya'nın da teslim olmasıyla 10 Ağustos 1945'te yaklaşık 6 yıl süren 2. Dünya Savaşı müttefik devletlerin galibiyetiyle sona ermiştir.

10 Şubat 1947'de Paris Antlaşmasıyla savaş resmen bitmiştir.

II. Dünya Savaşında Türkiye'nin Tutumu:

1939–45 yılları Türkiye için de sıkıntılarla dolu bir dönem olmuştur.

Türkiye savaşa girmemekte kararlı olduğu halde çevresi bir ateş çemberi ile sarılmıştı.

Bu nedenle Türkiye ordusunu sürekli olarak savaşa hazır halde tuttu. Bütün ekonomik gücünü askeri harcamalara ayırmak zorunda kaldı. Bunun sonucunda Türkiye'nin kalkınma ve sanayileşme çabaları oldukça zayıfladı, üretim düştü. Temel maddeler bile güç temin edilir duruma geldi. Her olasılığa karşılık önemli sayıda askeri birikim yapıldı.

Savaş boyunca 2 milyon insanı silah altında tutan Türkiye ekonomik gücünü askeri yatırımlara ayırmak zorunda kaldığı için **2. ve 3. Beş yıllık Kalkınma Planlarını uygulayamadı.**

Savaşta **Türkiye için en büyük tehlike** Almanya'nın Balkanlara yayılmasıydı.

Yunanistan'ı işgal eden, SSCB'ye saldırmayı planlayan Almanya, Türkiye'nin kendi yanında savaşa girmesini istemiş ancak bunu başaramayınca iki ülke 1941'de **"Saldırmazlık Antlaşması"** yapmışlardı.

Buna göre Türkiye savaşta tarafsız kalacaktı (Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün politikalarıyla Türkiye savaşta yer almamıştır).

Ancak Türkiye'nin stratejik önemi nedeniyle hem Müttefik hem de Mihver devletler, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesi için çaba harcamışlardır.

İsmet İnönü, prensip olarak savaşa girmeyeceğimizi açıklamış ancak Türkiye'nin ihtiyaçları olan araç gereçlerin temin edilmesiyle savaşa girilebileceğini belirtmiştir.

Savaşın gidişatının netleşmesi üzerine Türkiye, 2 Ağustos 1944'te Almanya ile diplomatik ilişkilerini kesmiş, 1945 yılı başlarında ise Almanya'nın yenilgisinin kesinleşmesi üzerine Türkiye, 23 Şubat 1945 tarihinde Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiştir

NOT: Türkiye'nin savaşa girişinin en büyük nedeni savaş sonrası oluşturulacak uluslararası kuruluşlara kolayca girebilmek ve imtiyaz alabilmek içindir.

Yalta Konferansı'nda, BM'nin kurulması için hazırlık konferansının ABD'nin San Francisco kentinde yapılması ve 1 Mart 1945'ten önce **Almanya'ya savaş açan ülkelerin bu konferansa kurucu üye olarak katılabilmesi esasları belirlenmiştir.**

Bu nedenle Türkiye 1 Marttan önce Almanya'ya savaş ilan etmiş, 27 Şubat'ta BM Beyannamesi'ni imzalayarak, **San Francisco Konferansı**'na resmen davet edilmiştir. Böylece, 1945 yılında San Francisco Konferansı toplanmış, Türkiye'nin de katıldığı bu konferansta **BM** kurulmuştur. **Türkiye'de bu örgütün kurucu üyelerinden biri olmuştur.**

SAVAŞ SIRASINDA YAPILAN ÖNEMLİ KONFERANSLAR

a) Adana Mülakatı (1943):

Türkiye adına İsmet İnönü ile İngiltere Başbakanı Churchill arasında Türkiye'yi savaşa sokmak için yapılan bir görüşmedir.

Almanya'ya karşı Balkanlarda cephe açılması gerektiğini, böylece Sovyet Rusya'nın yayılmacı politikasının da önlenebileceği görüşülmüştür. Özellikle bu görüşmede müttefikler Türkiye'yi stratejik önemi nedeniyle savaşa sokmak için büyük uğraş vermişlerdir. Ancak Türkiye tarafsızlığını bir süre daha korumuştur.

b) Eden Menemenciöglü Görüşmesi (1943):

İngiltere ile Türkiye arasında, Türkiye'yi savaşa sokmak için yapılmıştır. Ancak Türkiye bu teklifi reddetmiştir.

c) Tahran Konferansı (1943):

İngiltere-ABD ve Rusya arasında yapılmıştır. Bu konferansta yeni bir cephe açılması görüşülmüştür. Ancak Balkanlar yerine Normandiya çıkarması yapılmasına karar kılınmıştır. Ayrıca bu konferansta Sovyet Rusya, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesinde ısrar etmiştir.

d) Kahire Konferansı (1943):

ABD Başkanı Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Churchill ve Türkiye'den İsmet İnönü arasında yapılmıştır. Türkiye'nin müttefiklerin yanında savaşa katılmasını yeniden istemişlerdir. Türkiye ilke olarak öneriyi kabul etse de askeri ihtiyaçlarımızın karşılanması durumunda savaşa girebileceğini belirtmiştir.

e) Yalta Konferansı (Kırım-1945):

İngiltere-ABD-SSCB arasında yapılmıştır. Artık II. Dünya savaşının sonu hemen hemen bellidir.

Amaç savaş sona ererken **müttefikler arasında artan sürtüşmeleri ve görüş ayrılıklarını sona erdirerek, ortak barış sistemi kurmaktır.**

Konferansta

- **Almanya'nın silahsızlandırılması,**
- **Almanya'nın işgalinin nasıl gerçekleştirileceği, hangi bölgelerin kimin kontrolünde olacağı (kimin Almanya'nın neresini alacağı)**
- **Avrupa'da nasıl bir düzenin kurulacağı görüşülmüştür.**

NOT: Konferanstan en karlı çıkan devlet Rusya olmuştur. Çünkü Rusya bütün doğu Avrupa'yı işgal etmiştir. Rusya'ya izin vermelerindeki amaç Nazizm'i ortadan kaldırmaktır.

f) Potsdam Konferansı (1945):

Bu konferansta Almanya'nın teslim olmasından sonra ortaya çıkan sorunlar görüşülmüştür.

Bu konferansın diğer konferanslardan farkı:

Savaşın nasıl biteceği değil barışın nasıl sağlanacağı konularının görüşülmesidir.

Berlin'de toplanan bu konferansa göre yapılacak barış antlaşmalarının temel ilkeleri belirlenmiştir.

Barışın nasıl sağlanacağı, kaybeden **Mihver devletleri** ile bazı stratejik bölgelerin kaderi görüşülmüştür.

Konferansta, Almanya'nın kaderinin ne olacağını belirlediler. Ayrıca bu konferansta SSCB, Türkiye'nin asla kabul etmeyeceği Karadeniz ve boğazlarla ilgili isteklerde bulunmuştur. SSCB, boğazlardan üs talep etmiştir.

Konferansta boğazların yeni bir yönetime kavuşturulması ve ABD'nin, boğazlarda söz sahibi olması konusunda uzlaşmaya varılmıştır.

SAVAŞ SIRASINDA TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

II. Dünya Savaşı yıllarında özellikle erkeklerin silah altında olmasından dolayı Cumhuriyet döneminin en düşük nüfus artış hızı gerçekleşmiştir. Bu dönemde ekonomik sıkıntılara rağmen, okul sayısını arttırmak, insan faktörünü geliştirmek amacıyla eğitime harcanan para da artmıştır.

Savaşın Türkiye'ye Ekonomik etkileri:

- Türkiye'de yarı seferberlik havası ile yetişkin nüfusun askere alınması üretimde düşüşe neden olmuştur.
- Savunma harcamalarının artması yatırımların yapılamamasına yol açmış, mevcut yatırımların korunması temel politika haline gelmiştir.
- Savaş bittiğinde Türkiye ekonomisi 1934'te bulunduğu gelişme düzeyinin altına düşmüştür. **En önemli gerileme tarımda olmuştur.**
- **Devletçilik politikası gereği** 1940'ta "**Milli Korunma Kanunu**" çıkartılmıştır. Bu kanun Türkiye'nin ekonomik politikalarını belirlemiştir. **Bu kanun hükümete, ekonomiye müdahalede sınırsız yetki vermiştir.**
- Bu dönemde dünyada üretim düştüğünden ithalatımız da azalmıştır. Böylece kıtlık ortaya çıkmıştır.
- **Devletin para basması üzerine enflasyon artmıştır.** Bu arada **Varlık Vergisi** ile özellikle gayri Müslimlerden, biriken servetleri alınarak seferberliğe harcanmış, böylece yerli tüccarların azınlıkların yerini alması da kolaylaşmıştır.
- Savaşın sona ermesiyle çıkartılan "**Ciftçiyi Topraklandırma Kanunu**" (1945) bir süre uygulandıktan sonra kaldırılmıştır. Ayrıca "**Toprak Mahsulleri Vergisi**" de çıkarılmıştır.
- Savaş sonunda Türkiye, **Devletçilik ilkesi doğrultusunda hazırladığı İkinci 5 yıllık Kalkınma Planını ortadan kaldırmış, yerine Marshall Planına katılmayı sağlayacak "Türkiye İktisadi Kalkınma Planı'nı 1947'de hazırlamıştır.**
- Dış kredilere dayanan bu plan Türkiye'nin gelişmesine özellikle de tarımsal gelişmesine katkı sağlayacaktı.
- Sonuçta Türkiye, 1948'de yardım kapsamına alınarak OEEC'ye üye olmuştur

Köy Enstitüleri:

İlkokul öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1940 tarihli yasa ile tarım işlerine elverişli geniş arazisi bulunan köylerde açılmıştır.

Köylülerin kendi yörelerinde pratik bilgilerle eğitilmesi için açılan okullardır.

Önceleri “iş içinde eğitim” ilkesi ile hareket eden bu okullar, giderek geleneksel, ezberci eğitimin yerleştiği öğretmen okullarına dönüştüler ve 1954’te kapatıldılar.

Varlık Vergisi:

Olağanüstü savaş koşullarının yarattığı yüksek karlılığı engellemek amacıyla 1942’de çıkartılan, varlıklı zenginlerden alınan servet vergisidir. Bu vergi 1942 bütçesinin %80’ni oluşturmuştur. Verginin %87’si gayri Müslimlerden alınmıştır.

Ekmek Karnesi:

II. Dünya savaşı, kıtlık gibi olağanüstü bir durum yaşattığı için halkın günlük ekmek ihtiyacını karşılamak amacıyla çıkartılan karnedir.

NOT: Savaş yıllarında Türkiye’de kamu güvenliğini sağlamak için tüm illerde karartma uygulanmış, Karadeniz’de Türk gemi seferleri durdurulmuştur.

SAVAŞIN GENEL SONUÇLARI

- **Mihver devletler yenilmiş**, bunlardan **Almanya, İtalya, Japonya sömürgelerini kaybetmişlerdir.**
- Savaştan sonra Almanya doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Bu iki Alman devleti 1990’da birleşmiştir).
- Savaştan sonra İtalya’nın Kuzey Afrika’dan çekilmesiyle Libya devleti kuruldu. Fransa’nın sömürgesi olan Cezayir bağımsız oldu.
- İngilizlerin sömürgesi durumunda olan Mısır, Pakistan ve Hindistan bağımsızlıklarına kavuştular.
- **12 Ada savaştan sonra Yunanistan’a verildi (Böylece yapılan paylaşımında Türkiye umduğunu bulamadı).**
- Milyonlarca Yahudi’nin öldürülmesi üzerine BM desteği ile Yahudilere, Filistin’de devlet kurma hakkı tanındı. Böylece Amerika ve İngiltere’nin desteği ile 1948’de işgalci İsrail devleti kuruldu.
- Çin’de komünist rejim iş başına geldi.
- Savaş sonunda dağılan **Milletler Cemiyeti** yerine 46 devletin katılımıyla **BM** kuruldu (24 Ekim 1945). BM,
- 1948’de II. Dünya Savaşının kötü sonuçlarını göz önüne alarak **“İnsanlar Hakları Evrensel Beyannamesi”ni** hazırladı.
- Savaşta yaklaşık 56 milyon insan hayatını kaybetmiş ve milyonlarca insan sakat kalmıştır. **Avrupa, tarihinin en büyük nüfus hareketiyle karşı karşıya kalmıştır.**
- II. Dünya Savaşı sonrası **Emperyalist Devletler sömürgelerini kaybetmişlerdir.** Bu nedenle II. Dünya savaşını kazanmasına rağmen **İngiltere savaştan zararlı çıkan devletlerden biri olmuştur.**
- Savaştan sonra Avrupa Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) kuruldu (1949’da ise Avrupa Konseyi kuruldu). **Çünkü bu savaş, sanayi kuruluşlarının yıkılmasına ve devletlerin ekonomilerinin bozulmasına yol açmıştır.**
- Savaşın getirdiği maddi zarar 2 trilyon doları aşmış, dünya ticareti durma noktasına gelmiş, tarım ve sanayi %70’lere kadar düşüş göstermiştir.
- **Atom bombasının gücü ilk kez bu savaşlar sonucunda görülmüş**, ABD dünya siyasetinde söz sahibi olmuştur.

- Savaştan sonra ABD'nin başını çektiği grup aşırı akımların (**Nazizm, Faşizm** vb.) dünyaya verdiği zararları görerek demokratik yönetimleri yaygınlaştırmak istemişlerdir.
- Dünyadaki bu gelişmelerin de etkisi ile **Türkiye'de çok partili hayata geçilmiştir.**
- ABD-İngiltere-Rusya, Kırım'daki **“Yatla Konferansı” ile dünyayı nüfuz alanlarına bölerek denetim altına almaya çalıştılar.**
- ABD ve İngiltere'nin Rusya'yı serbest bırakması üzerine Rusya bütün Doğu Avrupa'yı işgal etmiş, işgal ettiği yerlerde rejimini yaymış, buraları sömürmüştür. Bu durum birçok ülkenin Komünizm baskısına uğramasına yol açmıştır. Bunun üzerine ABD uyanmış, böylece dünya devletleri iki bloğa ayrılmış, **Soğuk Savaş Dönemi başlamıştır.**
- Bu dönemde gizli istihbarat çalışmaları, teknoloji ve bilgi casusluğu gibi çalışmalar devletler arasında önemli hale gelmiştir.

(<https://t.me/tarihogretmeni>)

Telegram Kanal Linkimizdir

HAZIRLAYAN

CENAN ŞİRİN

III. ÜNİTE

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

3. ÜNİTE

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

II.Dünya Savaşı'ndan sonra savaştan güçlü olarak çıkan **ABD ve SSCB** öncülüğündeki bloklar arasında "**Soğuk Savaş**" dönemi başlamıştır.

Asya ve Afrika da ki sömürge halindeki ülkeler bağımsızlıklarını kazanmaya başlamış böylece "**Üçüncü Dünya**" veya "**Bağılantısızlar Bloku**" adı verilen yeni bir blok oluşmuştur.

II. Dünya Savaşı sırasında hava sahasının kullanımı konusundaki rekabet soğuk savaş döneminde teknolojik gelişmelere paralel olarak uzaya kadar taşınmıştır.

BLOKLARIN KURULUŞU

1.DOĞU BLOKU'NUN KURULUŞU

SSCB bir taraftan Orta Doğu'ya girmeye çalışırken bir yandan da Avrupa'da işgal ettiği ülkelerde **komünist rejimler** kurarak, **Doğu Bloku** 'nun oluşmasına zemin hazırlamıştır.

SSCB nin bu politikalarına karşı **ABD Truman Doktrini ve Marshall Planını** uygulamaya koymuştur.

ABD ve batılı devletlerin desteği ile Batı Almanya'da "**Federal Alman Cumhuriyeti**" kurulmuştur. (23 Mayıs 1949)

SSCB tarafından da Doğu Almanya'da Demokratik Alman Cumhuriyeti kurulmuştur. (Ekim 1949)

Batıya kaçışları önlemek amacıyla Doğu Almanya yönetimi tarafından "**Berlin Duvarı**" örülmeye başlanmıştır. (1961)

DOĞU BLOKU İÇİNDEKİ DİĞER GELİŞMELER

Yugoslavya ve Arnavutluk Alman işgaline karşı SSCB'nin desteği olmadan mücadele ettikleri için Moskova'nın etkisinde kalmamışlardır.

Cin de SSCB'nin desteğini alan komünistler milliyetçileri yenilgiye uğratarak, Çin Halk Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. (1 Temmuz 1949)

Yalta Konferansı'nda (1945) **alınan karara göre;** ABD, Güney Kore Cumhuriyeti'ni (10 Mayıs 1948), SSCB ise Kuzey Kore'de Kore Halk Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. (9 Eylül 1948)

Fidel Castro Küba'da sosyalist bir yönetim kurarak, ABD'ye karşı SSCB'nin desteğini almıştır. (1959)

SOVYET MODELİNE GÖRE EKONOMİK VE SOSYAL DÜZENİN KURULMASI

SSCB'nin Doğu Avrupa ülkelerinde oluşturduğu Sovyet Modeline (siyasi-sosyal-ekonomik düzen) karşı ABD 1947 yılında **Truman Doktrini** (Sovyet tehdidine maruz kalan ülkeleri destekleme) ve **Marshall Planı'nı** (Avrupa'yı ekonomik bakımdan kalkındırma) uygulamaya koymuştur.

SSCB ABD'nin bu politikalarına karşı Doğu Avrupa'da etkinliğini artırmak amacıyla, "**Cominform'u** kurmuştur. (5 Ekim 1947)

Ayrıca komünist ülkeler arasında ekonomik iş birliği ve dayanışmayı sağlamak amacıyla "**COMECON**" kurulmuştur. (25 Ocak 1949)

NATO'ya karşı Varşova Paktı kurulmuştur. (14 Mayıs 1955)

SOSYALİST BLOKTA SARSINTILAR:

1953'te Stalin'in ölümü üzerine artan siyasi çatışmalar ve iktidar mücadelesi bloktaki sarsıntıları iyice artırmış, bu durum SSCB'nin dış politikasını da etkilemiştir.

SSCB-Yugoslavya İlişkileri

Yugoslav lideri Tito'nun; Doğu Blok'una dahil olmasına rağmen SSCB'nin Yugoslavya'yı tam denetimi altına almak istemesi ve Tito'nun Balkanlarda liderliği üstlenmek istemesi ayrıca iki devlet arasındaki ideolojik görüş ayrılıkları bu iki devletin arasının açılmasına neden olmuştur.

SSCB'nin baskıları sonucunda Yugoslavya Cominform'dan çıkarılmıştır. (28 Haziran 1948) ' -Yugoslavya, komşusu olan doğu bloku devletleri tarafından tehdit edilince Balkan Pakti'na girmiştir. (1953)

ABD, Yugoslavya'yı Batı Blok'una çekebilmek için bu ülkeye askeri ve ekonomik yardım yapmıştır.

1955'ten itibaren SSCB-Yugoslavya ilişkileri düzelmeye başlamış fakat Yugoslavya, Asya ve Afrika ülkeleri ile Tarafsızlar Bloku 'nun öncülüğünü üstlenecek bir dış politika izlemeye başlamıştır.

SSCB-ÇİN İLİŞKİLERİ

1949'da kurulan Çin Halk Cumhuriyeti ile SSCB arasında 1950'de dostluk anlaşması imzalanmış, aynı yıl başlayan Kore Savaşı bu yaklaşmayı daha da güçlendirmiştir.

ABD ise yeni Çin yönetimini tanımayarak, bu ülkeye ticari ambargo uygulamaya başlamıştır. Ayrıca Pekin Hükümeti Birleşmiş Milletler (BM) Teşkilatı'ndan çıkarılarak, yerine Tayvan Hükümeti alınmıştır.

Bu gelişmelerin de etkisiyle 1953 yılına gelindiğinde Rus-Çin dostluğu zirveye ulaşmıştır. ' -İki ülke arasındaki liderlik iddiası, tarafsız ülkeler üzerindeki hakimiyet mücadelesi, SSCB-Batı ilişkilerinin gelişmeye başlaması, Doğu Türkistan ve Moğolistan gibi sınır bölgeleri sorunu, SSCB'nin Çin'e yapacağı ekonomik yardımın yetersiz olması gibi nedenlerle 1960'tan itibaren iki ülke arasındaki ilişkiler bozulmaya başlamıştır.

Çin, 1965 'ten itibaren çok yönlü bir politika izleyerek, Amerika ile ilişkilerini düzeltmiş ve tekrar BM'ye üye olmuştur. Böylece Doğu Bloku güç kaybetmeye başlamıştır.

SSCB-MACARİSTAN İLİŞKİLERİ

Stalin'in ölümü üzerine Doğu Berlin'den sonra Macaristan'daki işçiler de ekonomik şartlardan dolayı ayaklanmışlardır. (1953)

Bunun üzerine SSCB İmre Nagi'yi Macar başbakanı olarak atamıştır.

Nagi, siyasal baskıları azaltarak reformlar yapmış fakat komünist sistemi yumuşatmaya yönelik politikaları yüzünden görevden alınmıştır.

Macar Milli Ayaklanması 'nda Arnavutluk, Çekoslovakya ve Bulgaristan SSCB'yi desteklerken Çin ise ayaklanmacıların yanında yer almıştır.

SSCB-ÇEKOSLOVAKYA İLİŞKİLERİ

Çekoslovakya savaştan sonra SSCB'nin etkisinde kalarak, Varşova Pakti'na girmiştir.

Doğu Blokunda görülen ağır ekonomik şartlar, Çekoslovakya'yı da etkilemiş ve halk ayaklanmasına dönüşmüştür. (1953)

Çekoslovak Komünist Partisi SSCB'nin de desteğiyle sert tedbirler alarak, ayaklanmayı bastırmıştır.

Çekoslovakya'da Aleksander Dubcek liderliğinde insan hürriyetini esas alan "İnsancıl Komünizm Hareketi" başlamıştır. (1967)

SSCB bu hareketi önleyemeyince "Varşova Pakti Ordusu" Çekoslovakya'yı işgal etmiştir. (1968) Böylece Çeklerin "İnsancıl Komünizm Hareketi" başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

BATI BLOKUNUN KURULUŞU

ABD tarafından SSCB'nin yayılcı politikasına karşı Truman Doktrini ve Marshall Planı uygulanmıştır.

NATO'nun Kuruluşu

İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya, İzlanda, Danimarka, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, ABD ve Kanada (12 batılı ülke) tarafından Doğu Blok'una karşı dengeyi sağlamak amacıyla NATO (Kuzey Atlantik Pakti) kurulmuştur. (1949)

NATO'nun amacı:

Savunmanın yanında siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda iş birliği yapmaktır.

Türkiye ve Yunanistan 1952'de, Batı Almanya 1955'te, İspanya'da 1982'de NATO'ya katılmıştır.

Avrupa Konseyi'nin Kuruluşu

Avrupa Konseyi; İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya, İrlanda, Danimarka, Lüksemburg, Norveç ve İsveç tarafından kurulmuştur. (5 Mayıs 1949) -Türkiye 8 Ağustos 1949'da konseye üye olmuştur. -Konseyin çalışma alanları; İnsan hakları, medya, hukuki iş birliği, sosyal dayanışma, sağlık, eğitim, kültür, spor, gençlik olarak belirlenmiştir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)

Avrupa devletleri arasındaki bütünleşmeyi sağlamak, ortak bir pazar oluşturmak ve Sovyet yayılmasını engellemek amaçlarıyla kurulmuştur.

Birliğin temeli Fransız dış işleri bakanı Schuman'ın yayımladığı bildiri ile atılmıştır. (9 Mayıs 1950)

Bu girişim sonucunda; Fransa, Federal Almanya, Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'nın katılımıyla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur. (18 Nisan 1951)

Roma Antlaşması ile de AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) kurulmuştur. (1957)

PAYLAŞILAMAYAN ORTADOĞU

SSCB'nin gizli anlaşmaları açıklaması ve ABD'nin de sömürgeci politikalara karşı çıkması İngiltere ve Fransa'nın planlarını bozmuştur.

Bu durum İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'da Manda yönetimleri kurmalarına sebep olmuştur.

Avrupa Devletlerinin I. Dünya Savaşı'ndan yıpranarak çıkması,1930'larda yaşanan ekonomik sıkıntılar, bölgede bağımsız monarşi yönetimlerinin kurulmasına neden olmuştur.

Doğu ve Batı blokları dışında kalan Müslüman toplumlardan Mısır, Suriye ve Irak batı karşıtlığının artması ve sosyalist bloktan da gelen destek üzerine Doğu Bloku ile ilişkilerini geliştirmişlerdir.

Etnik ve dini kaynaklı sorunlar bölge ülkelerinde günümüze kadar süren iç çatışmalara sebep olmuş bu da ülkelerin siyasi, ekonomik ve kültürel gelişmesini engellemiştir.

İSRAİL'İN KURULUŞU

İngiliz mandası altındaki Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması çalışmaları 19.y.y.'in ikinci yarısında başlamıştır.

Basel (İsviçre)de toplanan kongrede Yahudilerin Filistin'de yurt edinmesi kararı alınmıştır. (1897)

"Dünya Siyonist Örgütü" başkanı Theodore Herzl'e Yahudilerin Filistin'e göç etmelerine izin verilmesine karşılık Osmanlının dış borçlarını ödemeyi önermiş fakat kabul edilmemiştir.

I. Dünya Savaşı sırasında Wilson'un Yahudi sorununu benimsemesi üzerine İngiliz dış işleri bakanı **Balfour Siyonist Federasyonu Başkanı'na** İngiltere'nin Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulmasını kabul ettiğini resmen bildirmiştir. (1917)

“Balfour Deklarasyonu” adı verilen bu belge Yahudi Devleti kurulması konusunda bir dönüm noktası olmuş ve Yahudiler büyük kitleler halinde Filistin’e göç etmeye başlamışlardır.

İngiltere ABD’nin de desteğiyle Filistin Sorunu ’nu BM teşkilatına götürmüş ve Filistin Araplar ile Yahudiler arasında bölünerek, Kudüs’ün tarafsız olması kararlaştırılmıştır. (1947) Bu durum iç çatışmalara neden olmuştur.

İngiltere 14 Mayıs 1948’de Filistin’deki manda yönetimini tek taraflı olarak kaldırmış ve aynı gün İsrail Devleti’nin kurulduğu ilan edilmiştir.

EISENHOWER DOKTRİNİ:

Süveyş Krizi’nde (İsrail, İngiltere ve Fransa ile Mısır arasında Süveyş Kanalı yüzünden 1956 yılında yapılan savaş) SSCB’nin Arapları desteklemesi Orta Doğu’da ilgi görmesine ve batı karşıtlığının artmasına sebep olmuştur.

ABD başkanı Eisenhower; Orta Doğu’nun SSCB’nin kontrolüne girmesini engellemek ve bölge halkını ABD’nin yanına çekmek için;

a) Ortadoğu ülkelerine ekonomik ve askeri yardım yapmak

b) Bu ülkeleri komünist blokun saldırılarına karşı korumak amaçlarıyla “Eisenhower Doktrini” ni yayımlamıştır. (5 Ocak 1957)

Bu doktrin ile Orta Doğu ikiye ayrılmış Lübnan, Pakistan, Irak, Türkiye, Afganistan, Libya, Tunus, Fas, İsrail ve Arabistan kabul etmiş, Mısır, Suriye ve Ürdün ise kabul etmemiştir.

UZAK DOĞU’DA ÇATIŞMA

ÇİN HALK CUMHURİYETİ’NİN KURULUŞU

Mao’nun yönetimi ele geçirmesi ile Çin’de komünist yönetim kurulmuştur. (1949)

Böylece Çin-Sovyet ilişkileri gelişmiş ve Asya’daki güçler dengesinde Doğu Bloku ’nun etkinliği artmıştır.

Çin, ideolojisine uygun dış politika izleyerek, ABD’ye karşı Kore Savaşı’na girmiş ve **Süveyş Krizi’nde** batılı devletlere **karşı Mısır’ı desteklemiştir.**

İzlediği dış politika ile uluslararası alanda yalnız kalan ve SSCB ile ilişkileri bozulan Çin, 1960’ların sonundan itibaren batılı devletlerle ilişkilerini düzeltmeye başlamış ve **1972’de BM’ye tekrar üye olmuştur.**

UZAK DOĞU’DA HAKİMİYET MÜCADELELERİ

Soğuk Savaş döneminde Uzak Doğu’daki çatışmaların temel nedeni; ABD ile SSCB arasındaki çıkar çatışmalarıdır.

Kore Savaşı (1950-53)

Japonları Kore’den uzaklaştırma gerekçesi ile ABD ve SSCB Kore’ye girmiştir.

Japonya savaşta yenilip teslim olunca, SSCB Kuzey Kore’ye ABD’de Güney Kore’ye yerleşmiştir.

Bu iki bölge birleştirilemeyince Kuzeyde SSCB kontrolünde Kore Halk Cumhuriyeti, güneyde ise ABD kontrolünde Güney Kore Cumhuriyeti kurulmuştur.

ABD’nin Güney Kore ve Japonya’da asker bulundurarak üstünlük sağlaması üzerine SSCB Çin’de komünist yönetimin işbaşına gelmesiyle birlikte ABD’yi Uzak Doğu’dan uzaklaştırmak için harekete geçmiştir.

Moskova’nın talimatıyla Kuzey Kore Güney Kore’ye karşı saldırıya geçmiştir. (1950)

Bu saldırı karşısında ABD’nin öncülüğünde Türkiye’nin de katıldığı “Birleşmiş Milletler Kuvveti” oluşturulmuştur.

Savaş 1953’te sona ermiş, kesin bir sonuç alınamamış, SSCB ABD’yi Kore’den çıkaramayacağını anlamıştır.

SEATO'NUN KURULUŞU (8 EYLÜL 1954)

II. Dünya Savaşı sonucunda Kore gibi Vietnam'da ikiye bölünmüştür.

Kuzey Vietnam'da komünistlerin güçlerini artırması ve Kore Savaşı ABD'yi yeni tedbirler almaya yöneltmiştir.

ABD Uzak Doğu'daki etkinliğini artırmak amacıyla yeni bağımsız olan Tayland, Laos, Kamboçya ve Güney Vietnam'a askeri yardımlarını artırmıştır.

Ayrıca "Güney Doğu Asya Anlaşma Teşkilatı'nı (SEATO) kurmuştur.

Bu teşkilat; ABD, İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda, Avustralya, Filipinler, Tayland ve Pakistan'dan oluşmuştur.

Böylece ABD; SSCB'yi ve Çin'i Batı Avrupa kıyılarından Pasifik'e kadar uzanan bir çember içine almıştır.

ASYA VE AFRİKA'NIN KURTULUŞU

II.Dünya Savaşı'ndan önce Avrupa'da eğitim gören bazı aydınlar Asya ve Afrika'da milliyetçiliği yaymışlardır.

II.Dünya Savaşı'nda batılı devletlerin güç kaybetmesi bağımsızlık mücadelelerini artırmıştır.

1) Güney Asya'daki Gelişmeler

1763'ten beri İngiliz sömürgesi olan Hindistan'da 1917'de Mahatma Gandi'nin faaliyetleri milliyetçilik hareketlerini hızlandırmıştır.

Bağımsızlık hareketleri batıda okuyan Hintli aydınlar tarafından örgütlenmiştir.

İngilizler,1935'te Hindistan'da yeni bir anayasa hazırlayarak, Eyaletlerde bütün yönetim yetkilerini Hintli yöneticilere bırakmışlardır.

Muhammet Ali Cinnah öncülüğündeki "**Müslümanlar Birliği Cemiyeti Kongresi**" Hindulardan ayrı bir Pakistan Devleti kurulmasını kararlaştırmıştır. (Lahor-1940)

1946'da Hint yarımadasında Hindistan ve Pakistan adıyla iki bağımsız dominyon (Bir ülkenin sınırları dışında hâkim olduğu bölge) kurulması kararlaştırılmıştır.

1947'de her iki devlet de bağımsız olmuştur.

GÜNEY ASYA'DAKİ GELİŞMELER

Daha sonra Seylan, Birmanya ve Malezya İngiltere'den; Endonezya Hollanda'dan, Vietnam, Laos ve Kamboçya Fransa'dan bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

Bölge ülkelerinin birçoğunda diktatörlük yönetimlerinin olması demokrasinin gelişmesini engellemiştir.

Bölge ülkeleri **kendi aralarındaki sorunların çözümünde büyük güçlerin müdahalesini dengelemek, siyasi, ekonomik ve ticari alanda iş birliğini sağlamak amacıyla; ASEAN'ı(Güneydoğu Asya Milletleri Birliği)** kurmuşlardır.(1967)

Filipinler, Malezya, Tayland, Endonezya ve Singapur'un kurduğu bu teşkilata daha sonra Brunei, Vietnam, Laos, Birmanya ve Kamboçya katılmıştır.

Bölge ülkeleri önemli zenginlik kaynaklarına sahip olmalarına rağmen uzun yıllar sömürge yönetiminde kaldıkları için ekonomik açıdan (Malezya ve Endonezya gibi birkaç ülke hariç) gelişmemişlerdir.

AFRİKA'DAKİ GELİŞMELER

Afrika'da sömürgeciliğin sona ermesi İtalyanların Etiyopya ve Libya'dan çıkarıldığı 1940'lı yıllarda başlamıştır.

Kabilecilik anlayışının hâkim olması nedeniyle demokratikleşmenin sağlanamaması, tek parti ve askeri diktatörlüklerin iş başında olmasından dolayı bağımsızlıklarını kazanmalarına rağmen Afrika Devletleri gelişmemişlerdir.

Bağımsızlıklarını kazanan devletler ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla “Afrika Birliği Teşkilatı’nı (OAU) kurmuşlardır. (32 Ülke-1963)

Bu teşkilatın amaçları;

1. Afrika ülkeleri arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak.
2. Üyelerin bağımsızlıklarını gözetmek.
3. Tüm kolonileşme biçimlerini ortadan kaldırmak.
4. Uluslararası iş birliğini geliştirmek.
5. Üyelerinin ekonomi, diplomasi, eğitim, sağlık, bilim ve savunma politikalarını uyumlu hale getirmek.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE TÜRKİYE

1.TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Türkiye’nin Avrupa Konseyi’ne Girişi

Türkiye Batı ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini geliştirmek ayrıca güvenliğini de artırmak amacıyla Avrupa Konseyi’ne üye olmuştur. (1949)

Türkiye’nin NATO’ya Girişi

Türkiye Sovyet tehdidine karşı ABD’nin desteğini almak ve sınırlarının güvenliğini sağlamak amacıyla **NATO’ya üye** olmuştur. (1952)

Türkiye’nin üyeliğinde Kore’ye asker göndermesi etkili olmuştur.

Balkan Pakti’nin Kurulması

Türkiye-Yugoslavya ve Yunanistan arasında “Dostluk ve İş birliği Anlaşması” imzalanarak Balkan Pakti kurulmuştur. (1953)

Stalin’in ölümü üzerine 1954’ten itibaren Yugoslavya’nın SSCB ile tekrar yakınlaşması ve **Türk-Yunan** ilişkilerinin **“Kıbrıs Sorunu”** yüzünden bozulması nedeniyle Pakt gücünü kaybetmiştir.

Bağdat Pakti’nin Kurulması

Orta Doğu’da barışı sağlamak amacıyla Türkiye-İrak-İngiltere-İran ve Pakistan arasında kurulmuştur. (1955)

1958’de Irak’ta krallık rejiminin yıkılması üzerine yeni yönetim Pakt’tan ayrılmıştır.

İrak’ın ayrılmasından sonra Pakti’n merkezi Ankara olmuş, ismi de 1959’da **“Merkezi Antlaşma Örgütü” (CENTO)** olarak değiştirilmiştir.

Örgüt Pakistan ve İran’ın ayrılmasıyla birlikte hukuken olmasa da fiilen sona ermiştir.(1979)

TÜRKİYE’DE HAYAT:

A. SİYASET:

Nuri DEMİRAĞ tarafından “Milli Kalkınma Partisi” adıyla ilk muhalefet partisi kurulmuştur. (1945)

Bir grup CHP milletvekili (Celal BAYAR, Adnan MENDERES, Refik KORALTAN ve Fuat KÖPRÜLÜ) istifa ederek, Demokrat Parti’yi kurmuşlardır. (1946)

1946 yılında 13 partinin kurulması ile ilk kez çok partili sisteme geçilmiştir.

1950 seçimlerini Demokrat Parti kazanmış ve 27 yıllık CHP iktidarı sona ermiştir.

Ekonomi de CHP'nin "Devletçilik" ilkesine karşı "Liberalizmi (Serbest Piyasa Ekonomisi) benimseyen Demokrat parti kesintisiz 10 yıl iktidarda kalmıştır.

EKONOMİ:

DP iktidarının ilk yıllarında "**Marshall**" yardımlarıyla desteklenen tarım hızla gelişmiştir.

1958'de IMF'den dış borç alınmıştır.

SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT:

Tarımda makineleşmeyle birlikte köyden kente göç artmıştır.

Karayollarının gelişmesiyle kentleşme hızlanmıştır.

Caz ve Rock and Roll gibi yabancı müzik türleri yaygınlaşmıştır.

Zeki Müren, Müzeyyen Senar ve Neşet Ertaş dönemin ünlü sanatçılarıdır.

SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT:

Batı etkisiyle sinema filmleri çekilmiştir.

Tiyatroda ekonomik durum ile ahlak ilişkisi, sarsılan değer yargıları, orta sınıfın sıkıntıları ve aydınların toplumdan kopukluğu tema olarak işlenmiştir.

1940'lı yıllarda ilk edebi hareket şiir alanında yenilikçiliği benimseyen Orhan Veli'nin öncülüğündeki "Garip Akımı" olmuştur.

Genel sağlık konusunda başta Verem olmak üzere salgın hastalıklarla mücadele edilmiştir.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE DÜNYA

Petrol, elektrik ve otomotiv gibi bazı sektörlerde üretim artmıştır.

Hızlı nüfus artışı yaşanmıştır. ' -Sanayileşme ile kentleşme artmıştır.

Asya, Afrika ve Latin Amerika gibi ülkelerde bağımsızlıklar kazanılmış ve diktatörlükler kurulmuştur.

Orduya büyük önem verilmiş ve askeri harcamalar artmıştır.

Kadınlar iş hayatında etkili olmuşlardır.

Tüketimle birlikte reklam sektörü hızla gelişmiştir.

Radyo ve sinemanın önemi TV'nin icadıyla azalmıştır.

Müzik alanında Amerikan hayat tarzını sorgulayan Rock and Roll müziği ortaya çıkmıştır. (Elvis Presley)

Fen ve Sosyal Bilimler gelişmiştir.

Amerikalı bilim adamları tarafından **ilk bilgisayar (ENIAC)** yapılmıştır.

İlk uydu "**Sputnik**" **SSCB tarafından uzaya gönderilmiştir.** (1957)

Nükleer Enerji önce askeri alanda sonra elektrik üretiminde kullanılmıştır.

Biyoloji alanında DNA'nın kimyasal yapısı çözülmüştür.

Avrupa ve ABD'de soyut resim anlayışı gelişmiştir. (New York ve Paris için sanat için batının başkenti unvanı kullanılmıştır.)

Akdeniz Oyunları ilk kez 1951'de Mısır'ın İskenderiye kentinde düzenlenmiştir.

Avrupa'da "UEFA" (Şampiyon Kulüpler Kupası) 1955-56 sezonunda ilk kez düzenlenmiştir. (Kupanın ilk sahibi İspanya'nın "Real Madrid" takımındır.)

(<https://t.me/tarihogretmeni>)

Telegram Kanal Linkimizdir

HAZIRLAYAN

CENAN ŞİRİN

IV. ÜNİTE

YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI

4. ÜNİTE

YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DEĞİŞİM SÜRECİ

- Yumuşama Dönemi'nin ortaya çıkmasında konvansiyonel silahlardan (top, tank, tüfek, gemi ve denizaltı ile nükleer bomba taşımayan uçak ve füzeler) nükleer silahlara geçiş önemli bir etken olmuştur.
- Yumuşama Dönemi'nde bloklar silahsızlanma ve bazı silahlarda sınırlandırma yoluna gitmişlerdir.

1.Yumuşama Dönemi politikaları

- ABD başkanı Kennedy ile SSCB lideri Kruşçev arasında Viyana'da yapılan görüşmeler sonucunda iki ülke arasındaki ilişkilerde uzlaşma süreci başlamıştır. (1961)
- Uluslararası alanda yalnızlıktan kurtulmak isteyen Çin; Japonya'yı etkisiz hale getirmek ve SSCB'nin baskısından kurtulmak amacıyla dış politikada yumuşama siyasetini benimsemiştir.
- ABD; Çin'in bu politika değişikliği üzerine Çin'in uluslararası alanda tanınması gerektiğini savunmaya başlamış, Güney Vietnam'dan askerlerini çekmesi de ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır.
- ABD öncelikle Çin ile ticari ilişkilerini başlatmış sonra da Çin'in Birleşmiş Milletler'e tekrar üye olmasında etkili olmuştur.

Yumuşama Dönemi Yaşanan gelişmeler:

- Nikita Kruşçev ve John Kennedy'nin görüşmeleri.
- SALT-I (Stratejik Silahların Azaltılması Ant.)
- SALT-II (SSCB'nin Afganistan'ı İşgali ile başarısızlık)
- PİNG-PONG Diplomasisi (ABD-ÇİN Barış Süreci)
- Helsinki Nihai Senedi (AGİT)
- Bağlantısızlar (III.Dünya Devletleri) 1955'te Bandung Konferansı sonucunda kuruldu

Bandung Konferansına üye ülkeler: Mısır, Hindistan ve Yugoslavya'dır.

2.Nükleer Silahların Sınırlandırılması Görüşmeleri:

- ABD ile SSCB arasında sadece nükleer savunma füzelerinin sınırlandırılmasının kararlaştırıldığı SALT-1 (Stratejik Silahları Azaltma Görüşmeleri) Antlaşması Moskova'da imzalanmıştır. (26 Mayıs 1972)
- ABD ve SSCB arasında uzun menzilli nükleer silahların sınırlandırıldığı SALT-2 Antlaşması ise Viyana'da imzalanmıştır. (1979)

3.Helsinki Konferansı (1 Ağustos 1975)

- Helsinki: Finlandiya'nın Başkenti
- Arnavutluk dışındaki bütün Avrupa devletleri ile ABD ve Kanada'nın katıldığı Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konferansı (AGİK) Helsinki'de toplanmıştır.
- Konferansın sonucunda uluslararası ilişkilerde temel barış ve iş birliğini kapsayan "Sonuç Belgesi" imzalanmıştır.

YUMUŞAMA DÖNEMİ ÇATIŞMALARI

1.Çatışmalarda ABD ve SSCB'nin Rolü

- ABD ve SSCB; Küba ve Vietnam gibi bölgelerdeki grupların iktidar mücadelelerini kendi çıkarları doğrultusunda destekleyerek rekabetlerini sürdürmüşlerdir.

2.Küba Buhranı:

- Fidel Castro'nun ekonomiyi millileştirmek amacıyla ABD şirketlerinin faaliyetlerini kısıtlaması ABD ekonomisini olumsuz etkilemiş ve ABD Castro yönetimini yıkmak amacıyla harekete geçmiştir.
- Bu durum Küba-SSCB yakınlaşmasına sebep olmuş ve SSCB ABD'yi vurabilecek menzile sahip füzeleri Küba'ya yerleştirmiştir. (1962)
- Nükleer Savaş ihtimali üzerine SSCB, ABD'nin 1961'de yerleştirdiği Türkiye'deki Jüpiter füzelerini sökmeye karşılığında bu füzeleri sökmüş böylece sorun çözülmüştür.

3.VIETNAM SAVAŞI (1965-1973)

- Daha önce Fransa'nın sömürgeci olan Vietnam, Cenevre Antlaşması ile Kuzey ve Güney Vietnam adı altında bağımsız olmuştur. (1954)
- 1957'de Cenevre Antlaşması ile Vietnam'ın birleştirilmesi kararı alınmasına rağmen Güney Vietnam birleşmeye karşı çıkmış, bunun üzerine Kuzey Vietnam gerilla savaşını başlatmıştır.
- ABD güvenliğini ve milli menfaatlerini sağlamak gerekçesiyle Güney Vietnam'ın yanında Kuzey Vietnam'a savaş açmıştır. (1965)
- ABD'nin Vietnam'a asker göndermesi özellikle büyükşehir ve üniversitelerde büyük bir tepkiyle karşılanmıştır.
- Muhammed Ali'nin Vietnam Savaşı'na gitmemesi dünya şampiyonluğunun elinden alınmasına ve boks lisansının iptal edilmesine neden olmuştur. "Muhammed Ali, Bana Kuzey Vietnam (Vietkong)'lılar kötülük yapmadı ki ben onlarla savaşayım"
- SSCB ve Çin'in ABD ile yakınlaşması üzerine Vietnam Barışı Paris'te imzalanmıştır. (1973)
- Antlaşmaya göre; ABD Vietnam'dan çekilecek, esirler karşılıklı geri verilecek, Kuzey ve Güney Vietnam arasında yapılacak görüşmelerle birleştirme gerçekleştirilecekti.
- Savaş nedeniyle Vietnam toprakları uzun yıllar üzerinde hiçbir bitki yetişmeyecek duruma gelmiştir. (ABD 7 milyon ton bomba atmıştır.) (Napalm Bombası)
- 1975'te Kuzey Vietnam'ın güney Vietnam'ı ele geçirmesiyle 1976'da iki devlet birleşerek "Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti" adını almıştır.

4.KEŞMİR MESELESİ

- İngiltere'nin çekilmesiyle 1947 yılında Hindistan ve Pakistan devletleri kurulmuştur.
- Hindistan ile Pakistan arasındaki çatışmaların temel nedeni; Hindistan, Pakistan, Afganistan ile Çin'in kesişme noktasında yer alan, verimli topraklara ve yer altı zenginliklerine sahip olan Keşmir'dir.

5. AFGANİSTAN'IN SSCB TARAFINDAN İŞGALİ

- Afganistan 19.yy'da kuzeyden Rusya'nın, güneyden İngiltere'nin yayılcı politikalarının hedefi olmuştur.
- 1978 yılı sonlarında Afgan halkının SSCB yanlısı yönetime karşı direnişe geçmesi üzerine Basra Körfezi ve Orta Doğu petrolüne hâkim olmak isteyen SSCB Afganistan'ı işgal etmiştir.
- Taliban Örgütü kuruldu Afganistan'da ABD'ye karşı.
- SSCB'nin Afganistan'ı işgali ile SALT-II Antlaşması'nın ABD senatosunca onaylanmamasına neden oldu, SALT-II Antlaşması başarısız oldu.
- Afganistan sorununu çözmek amacıyla BM gözetiminde Afganistan, Pakistan, ABD ve SSCB'nin katılımıyla "Cenevre Anlaşması" imzalanmıştır.
- Bu anlaşmaya göre; SSCB askerleri 1988-89 yılı içerisinde Afganistan'dan çekilmişler ve mücahit gruplar birleşerek hükümeti kurmuşlardır. Fakat iktidar mücadeleleri hala devam etmektedir.

BARIŞ İÇİNDE BİR ARADA YAŞAMA

- II. Dünya Savaşı'ndan sonra sömürgelerdeki bağımsızlık hareketleri uluslararası ilişkilerde yeni bir gücün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
- Bağlantısızlar adını alan bu gücün önde gelen ülkeleri Hindistan, Yugoslavya ve Mısır'dır.
- Sömürgeciliğe karşı harekete geçen Asya ve Afrika'daki 24 ülke ilk kez Endonezya'nın "Bandung" kentinde bir araya gelmişlerdir. (1955)
- Konferansın amacı; Bağımsızlığına kavuşan Asya ve Afrika ülkelerinin ABD ve SSCB gibi iki büyük nükleer güç karşısında birlik ve dayanışmalarını sağlamaktır.
- Bandung Konferansı'nda alınan kararların en önemlisi Çin Halk Cumhuriyeti ile Hindistan arasında "barış içinde bir arada yaşamanın beş ilkesi" üzerinde varılan antlaşmadır. (1954)

Barış içinde bir arada yaşamanın beş ilkesi;

1-Siyasi bağımsızlık

2- Askeri ittifaklara katılmama

3-Kendi topraklarında başka devletlere askeri üsse izin vermeme

4-İkili ittifaklara girmeme

5-Milli kurtuluş savaşlarını destekleme

- Bağlantısızlık hareketinin ilk teşkilatlı toplantısı Yugoslavya ve Mısır'ın öncülüğünde 25 bağlantısız ülkenin katılımıyla Belgrad'ta yapılmıştır. (1961)
- Toplantı sonunda yayınlanan Deklarasyonda her türlü sömürgeciliğe karşı çıkılmış, sömürgelerin bağımsızlık hareketleri desteklenmiş, yabancı üslerin kaldırılması, silahsızlanma ve bütün nükleer silahların yasaklanması kabul edilmiştir.
- Üçüncü Dünya Ülkeleri'nin (Bağlantısızlar) çalışmaları sonucunda Birleşmiş Milletler sömürge altındaki ülke ve halklara bağımsızlık verilmesine ilişkin bildiri kabul etmiştir. (1960)

1-CAMP DAVID ANLAŞMALARI:

- İsrail ile Mısır arasında "Filistin Meselesi" ve iki ülke arasındaki barış esaslarını içeren barış antlaşmaları imzalanmıştır. (1978) (Camp David: Washington yakınlarındaki ABD deniz üssü)
- Arap ülkeleri Mısır'a tepki gösterirken, Mısır ABD tarafından desteklenmiştir.

2-İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ

- İsrail'in işgal ettiği Kudüs'te El-Aksa Camii'ne saldırması, konferansın toplanmasına neden olmuştur. (1969)
- Fas'ın başkenti Rabat'ta Türkiye dahil 24 ülkenin katıldığı bir "İslam Zirvesi" toplanmıştır. (1969)
- Zirve sonunda yayınlanan bildiri ile; İsrail'in Kudüs'ü boşaltması, işgal ettiği Arap topraklarından çekilmesi ve İsrail'i tanıyan devletlerin İsrail ile diplomatik ilişkilerini kesmeleri istenmiştir.
- İslam Zirvesi'nin ikincisi 1974'te Pakistan'ın Lahor kentinde yapılmıştır.
- Zirvede Filistin ile ilgili kararların yanında, 1971'de Pakistan'a karşı ayaklanarak bağımsız olan Bangladeş'in Pakistan tarafından tanınması da sağlanmıştır.
- 1975'teki toplantıda İslam Kalkınma Bankası'nın kuruluş planı onaylanmıştır.
- 2005'ten 2014'e kadar bu teşkilatın genel sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu olmuştur.

ULUSLARARASI POLİTİKALARDA PETROLÜN YERİ

- Petrol üreticisi ülkeler petrol fiyatlarını yükseltmek ve teknik konularda iş birliğini sağlamak amacıyla OPEC'i (Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı) kurmuşlardır. (1960)
- OPEC:** Dünya'da petrol satmak için Araplar tarafından kuruldu. (Suudi Arabistan, Kuveyt, İran, Irak ve Venezüella üye ülkelerdir.) **Genel sekreterliği : Vivana'dır.**
- OAPEC:** İsrail'e karşı kurulan bir teşkilattır, İsrail'i destekleyen ülkelere karşı Arapların kurduğu teşkilattır.
- Arap-İsrail Savaşı'ndan (Altı Gün Savaşı-1967) sonra petrolün İsrail'e karşı siyasi bir silah olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla OAPEC (Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Teşkilatı) kurulmuştur.
- Arap ülkeleri arasındaki dayanışmanın sağlanamaması ve batılı ülkelerin OAPEC dışındaki ülkelere petrol satın almaları nedeniyle OAPEC amacına ulaşamamıştır.
- Sanayileşmiş ülkeler artan petrol fiyatlarını sanayi ürünlerine ve teknolojilerine yansıtarak yine bu ülkelere satmışlar bu durum Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeleri olumsuz yönde etkilemiştir.

IRAK-İRAN SAVAŞI (1980-88)

Savaşın Sebebi: Satt-ül Arap Su Yolu

Irak zararını telafi etmek için Kuveyt'e saldırdı. (I. Körfez Krizi) Dada sonra ABD'nin hem İran'a hem de Irak'a silah satması tepkilere yol açtı, bu olaya **İrangate Skandalı** denir. Soruşturma açıldı, yapılan soruşturmada Başkan Ronald Reagan suçsuz bulundu, Oliver North suçlu bulundu.

1. Irak'ta Rejim Değişikliği

- San Remo Konferansı'nda Irak'ta İngiliz mandası kurulmuştur. (1920)
- 1921'de meşruti krallık kurulmuş, 1932'de Milletler Cemiyeti'ne bağımsız bir devlet olarak katılmıştır.
- 1937'de Sadabat Paktı'na katılmıştır.
- 1958'de yapılan bir askeri müdahale sonucu monarşi rejimi yıkılarak, cumhuriyet ilan edilmiştir. (Rejim değişikliği üzerine Bağdat Paktı'ndan çekilmiştir.)
- Yönetimde etkili hale gelen Baas Partisi'nin SSCB'den ekonomik ve askeri yardım almaya başlaması batıya yönelik politika izleyen İran ile ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur. (1968)
- İngiltere'nin Basra Körfezi'nden çekilmesi üzerine iki ülke arasındaki ilişkiler daha da gerginleşmiştir. (1970)

2. İRAN'DA REJİM DEĞİŞİKLİĞİ

- 1925'ten beri "Pehlevi Hanedanlığı" tarafından yönetilen İran'da 1979'da halk ayaklanması sonucunda Ayetullah Humeyni liderliğinde "İran İslam Cumhuriyeti" kurulmuştur.
- Dış politika da bağılantısızlık ilkesini benimseyen yeni yönetim döneminde Irak'ın yayılmacı bir politika izlemesi iki devlet arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açmıştır.

ARAP-İSRAİL SAVAŞI

1948-1949	Arap-İsrail	Cemal Abdul Nasr'ın Süveyş Kanalı'nı Millileştirmesi temel sebeptir. Arap-İsrail Savaşı sonucunda Mülteci sorunu ortaya çıktı.
1956	Mısır-İsrail	Eisen Hoyer Doktrini ABD-SSCB rekabeti ortaya çıktı.
1967	Mısır, Suriye, İsrail	Mısır'dan Sina Yarımadasını alan ülke İsrail'dir. Suriye'den de Golon Tepesi'ni aldı.
1973	Arap-İsrail	Petrol Krizi yaşandı, İsrail; savaşı ABD'nin desteği ile kazandı.

Arap toplumunun kendinden uzaklaşmasını istemeyen ABD başkanı David Eisen Hower, kendi adıyla **Eisen Hower Doktrinini** yayınladı. (Orta Doğu ülkelerine maddi-manevi yardım, silah ve mühimmat desteği sağladı.)

NOT: 1978-79 yılları arasında ABD Dış İşleri Başkanı Henry Kissinger **MEKİK DİPLOMASİSİ** 'ni yaparak İsrail ile Mısır'ı barıştırdı. Bu iki ülke **Camp David Antlaşması'nı** imzaladılar.

Arap-İsrail Savaşlarının Nedenleri:

1-Camp David Anlaşması ile Orta Doğu'da Mısır'ın etkinliğini kaybetmesi üzerine, İran'daki rejim değişikliğinden kaynaklanan iç sorunlardan da yararlanmak isteyen Irak'ın Arap liderliği için harekete geçmesi

2-Irak'ın Basra Körfezi'ne hâkim olmak istemesi

Sonuçları:

1-İki ülkeden yaklaşık 1 milyon insan ölmüştür.

2-Petrol bölgelerinin bombalanması büyük ekonomik kayıplara neden olmuştur.

3-İki ülkede özellikle Irak'ta yaşanan ekonomik sıkıntılar Kuveyt'in işgaline neden olmuştur.

4-Arap ülkeleri arasındaki birlik bozulmuştur.

5-İsrail Orta Doğu'da serbest kalmıştır.

6-Bazı devletler tarafsız olmalarına rağmen bu iki devlete silah satarak önemli bir gelir sağlamışlardır.

YUMUŞAMA DÖNEMİNDE DÜNYA

1.Ekonomi:

- Bilim ve teknolojideki ilerlemelerin sanayide kullanılması dünya ekonomisinin gelişmesini sağlamıştır.
- Petrol, elektrik ve otomotiv sektörlerinde üretim önemli ölçüde artmıştır.
- 1970'lere kadar devam eden bu büyüme işsizlik oranını da düşürmüştür.
- Reklam sektörü gelişmiş, radyo ve televizyon önem kazanmıştır.
- Uydu teknolojisi sayesinde ilk kez "1964 Tokyo Olimpiyatları" canlı olarak tüm dünyaya ulaştırılmıştır.

2-BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK GELİŞMELER

- ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi'ni (NASA) kurarak, ilk uydusunu uzaya göndermiştir. (1958)
- Rus kozmonot "Yuri Gagarin" Vostok-1 uzay aracı ile ilk kez uzaya gitmiştir. (1961)
- Amerikalı astronot Neil Amstrong ilk kez Ay'a inmiştir. (1969)
- İlk kişisel bilgisayar üretilmiştir. (1970)
- İlk olarak ABD'de bilim adamları arasındaki iletişimi sağlamak amacıyla deneme niteliğinde "ARPANET" (Amerikan Gelişmiş Savunma Araştırmaları Dairesi) kurulmuş (1969) ve daha sonra bütün üniversiteler ile araştırma kuruluşlarının bilgisayarlarını bünyesinde toplayarak gelişmiştir.
- 1991'de ABD'de İnternetin ticari amaçla kullanılmasını engelleyen tüm kısıtlamalar kaldırılmıştır.
- Grafik web tarayıcı "Mozaik" in devreye girmesiyle internetin bir alt kümesi olan "World Wide Web" in (Geniş Dünya Ağı) yıllık büyüme hızı artmıştır.
- Bilgisayar ve telefonun iş birliğine bilginde eklenmesiyle ortaya çıkan İnternet günümüzde önemli bir yere sahiptir.

3-KÜLTÜREL HAYAT

- Hızlı sanayileşme ve tarımda makineleşmenin artması sonucu **köyden kente göç** artmıştır.
- **Kadının** toplumdaki önemi artmıştır.
- **Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile gelecek konusundaki bilinmezlik** edebiyatta 1960'lardan itibaren **post modern (modern ötesi)** anlayışın benimsenmesine neden olmuştur.
- Müzik alanında "**Rock and Roll**" tarzı bu dönemde de etkisini sürdürmüştür.
- Dönemin siyasi ve toplumsal sorunlarını dile getirmek amacıyla "**Heavy Metal**" müzik türü ve bu türün temsilcisi olan "**Rolling Stones**" grubu döneme damgasını vurmuştur.
- **Soyut resim** anlayışı devam etmiştir.
- Türkiye **1971**'de düzenlenen altıncı **Akdeniz Oyunları**'na **İzmir**'de ev sahipliği yapmıştır.

TÜRK DIŞ POLİTİKASI

- Bu dönemde **Kıbrıs, Ege Sorunları, Orta Doğu da Arap-İsrail Savaşları ve Ermeni Terörü** Türk dış politikasının belirlenmesinde etkili olmuştur.

1.Türk-Yunan İlişkileri:

- Lozan Anlaşmasına rağmen düzelmeyen Türk-Yunan ilişkileri 1930'lu yıllarda **dünya barışını tehdit eden gelişmeler** üzerine **Atatürk ve Venizelos** arasında yapılan çalışmalar sonucunda olumlu bir sürece girmiş fakat 1954'te **Kıbrıs Meselesi** yüzünden tekrar bozulmuştur.
 - a) Ege Adaları'nın silahlandırılması sorunu.
 - b) Kıta Sahaneliği sorunu.
 - c) Karasuları sorunu.
 - d) **FIR Hattı sorunu.** (Yunanlılarla **yaşanan hava sahası sorunudur.**)
Türkiye'nin Hava Sahasını 50 Mil geçince haber verilmesi şartı vardı. Yunanlılar, Hava Sahasını kapatmasıyla (İstanbul Türkiye) "**NOTAM**'ı kurdu." Daha sonra Yunanistan Hava Sahasını trafiğe açtı.
 - e) Kıbrıs Sorunu.

A.KIBRIS MESELESİ:

- 1571'de Türk hakimiyetine giren Kıbrıs 1878 Berlin Antlaşması'nda arabuluculuk yapan İngiltere'ye geçici olarak bırakılmış, Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'na girmesini fırsat bilen İngiltere 5 Kasım 1914'te Kıbrıs'ı ilhak ettiğini açıklamıştır.
- İngiliz yönetimindeki Kıbrıs Rumları Enosis Politikası (Kıbrıs'ı Yunanistan'a dahil etme) doğrultusunda faaliyetlerde bulunmuşlardır.
- 1960'tan önce Yunanistan'ın Kıbrıs konusundaki isteklerinin BM tarafından reddedilmesi üzerine Rumlar "EOKA" örgütünü kurmuşlardır.

Bu örgütün amacı

İngiltere'yi Kıbrıs'tan atmak, Türkleri yok etmek ve "Enosis Politikası" nı gerçekleştirmektir.

- Kıbrıs Meselesi'nin çözümü için Türkiye-Yunanistan-İngiltere arasında yapılan "Zürih" ve "Londra" Antlaşmaları doğrultusunda Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. (1960) (Cumhurbaşkanı: Rum lider Makarios, Yardımcısı: Türk lider Dr. Fazıl KÜÇÜK)
- Kıbrıs'ta sağlanan barış ortamı uzun sürmemiş EOKA faaliyetlerini artırmış, Kıbrıs Türkleri de bu faaliyetlere karşı 1955'te kurulan "Türk Mukavemet Teşkilatı" vasıtasıyla karşı koymaya çalışmıştır.
- Devam eden olaylar yüzünden Rumlarla bir arada yaşamanın mümkün olamayacağını anlayan Kıbrıs Türkleri "Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi"ni kurmuşlardır. (28 Aralık 1967) (Başkanı: Dr. Fazıl KÜÇÜK, Yardımcısı: Rauf DENKTAŞ seçilmiştir.)
- Yunanistan'ın desteğiyle "Enosis"i gerçekleştirmek isteyen EOKA üyeleri 15 Temmuz 1974'te Makarios'a karşı bir darbe gerçekleştirerek "Kıbrıs Elen Cumhuriyeti" ni ilan etmişlerdir. (Cumhurbaşkanı: Nikos Sampson)
- Bu gelişmeler üzerine Türkiye; Enosis'e engel olmak, barışı yeniden kurmak ve Türklerin güvenliğini sağlamak amacıyla "Kıbrıs Barış Harekâtı" nı başlatmıştır. (20 Temmuz 1974)
- Harekât sonucunda kuzeye yerleşen Türkler; Rauf DENKTAŞ'ın liderliğinde "Kıbrıs Türk Federe Devleti" ni kurmuştur. (13 Şubat 1975)
- Türklerin adadaki siyasi varlığı Rumlar tarafından kabul edilmediği gibi BM Genel Kurulu 13 Mayıs 1983'te Kıbrıs Rumlarını Kıbrıs Hükümeti olarak tanıma kararı almıştır.
- Bu gelişmeler üzerine Türk Toplumuna da 15 Kasım 1983'te "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" ni kurmuştur. Aynı gün Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmıştır.

(<https://t.me/tarihogretmeni>)

Telegram Kanal Linkimizdir

HAZIRLAYAN

CENAN ŞİRİN

V. ÜNİTE

KÜRESELLEŞEN DÜNYA

V. ÜNİTE

KÜRESELLEŞEN DÜNYA

Küreselleşme: Birçok konuda dünya genelinde bütünleşme, entegrasyon (uyum) ve dayanışmanın artması anlamına gelir. Küreselleşme hareketleri, yaklaşık olarak **son 25 yılda** ortaya çıkan ve hız kazanan gelişmelerdir.

- Ancak küreselleşme ile dünyada kutuplaşmalar da artmıştır.
- Küreselleşmenin etkisiyle dünyada bilimsel, teknolojik, sanatsal, kültürel ve sportif gelişmeler daha hızlı ve ilgiyle takip edilmeye başlanmıştır.

1. SSCB’NİN DAĞILMASI

- 1985 yılında **Gorbaçov**’un iktidarında **Glasnost ve Perestroyka** ile başlayıp 6 yıl süren reformların ardından 1991 yılının sonunda SSCB resmen dağılmıştır. Yani 1991 yılı dünya tarihi açısından bir dönüm noktasıdır.
- Bu tarihten itibaren Asya ve Avrupa’nın siyasi haritası değişmiştir. 1917’de temelleri atılan ve 1922’de kurulan **SSCB**’nin dağılması ve yerini **Bağımsız Devletler Topluluğuna** (BDT) bırakması dönemin en önemli olaylarından biridir.

Gorbaçov’un Glasnost ve Perestroyka Politikaları:

- Gorbaçov batılı fikirlere açık biriydi ve soğuk savaş döneminin sona ermesini istiyordu.
- 1986 yılında **Gorbaçov** ile ABD Başkanı **Ronald Reagan**, bir araya gelerek **“Yıldızlar Savaşı”** anlamına gelen nükleer silahların sınırlandırılmasına ait bir yumuşamanın sinyalini vermişlerdir.
- Gorbaçov, ABD ve Batılı ülkelerle sürdürülen Rus dış politikasını değiştirerek yumuşamaya ve iş birliğine dayalı bir politika izlemeye başlamıştır.
- Ayrıca Gorbaçov, **Glasnost ve Perestroyka** politikaları ile Sovyet rejiminin ıslah edilmesini istiyordu.
- Sosyalist Bloğunun temellerini sarsan **Helsinki Nihai Senedi**, Mart 1985’te iktidara gelen **Gorbaçov’un ortaya attığı Glasnost (Açıklık, şeffaflık) ve Perestroyka (Yeniden yapılanma)** fikir ve uygulamalarıyla birleşince SSCB’nin dağılması kaçınılmaz oldu.
- Bu politikalara, demokratikleşmeye doğru değişim amacıyla uygulanmış fikir ve ifade özgürlükleri de denilebilir.
- 1985’te başlayan bu politikalar devletin dağılmasına kadar sürmüştür.
- Doğu-Batı ilişkilerine bir yumuşama ve yakınlık getirmek isteyen **Helsinki Nihai Senedi**’nin yürürlüğe girmesi, Doğu Avrupa’daki tüm SSCB uydusu ülkelerde aydınları ve milliyetçileri harekete geçirmişti.
- Glasnost ve Perestroyka politikalarıyla da **ulusçuluk akımı** ön plana çıkmış oldu.
- İnsan hakları ve hürriyet hareketleri şeklinde başlayan gelişmeler zamanla SSCB’nin iktidarına karşılık **bağımsızlık mücadelesine** dönüştü.
- Ancak bu bağımsızlık mücadeleleri patlama şeklinde değil yavaş yavaş gelişti.
- Aslında devletin bu politikalarda amacı gündem değiştirmekti.
- Özellikle de **Cernobil faciası** sonrası yaşanan sorunun ardından Sovyet toplumunda yeniden devlete ve yöneticilere karşı güven duyulmasına aracı olmaktadır.
- Glasnost ve Perestroyka ilkelerinin uygulanmaya konulmasından hemen sonra **Baltık devletleri** başta olmak üzere, bağımsızlık ilanları başladı.
- Sonuçta 1917’de Bolşeviklerin kurduğu ve 1922’de SSCB adını alan devlet 69 yıl sonra 1991’de dağıldı ve yıkıldı.
- SSCB dağıldıktan sonra **Rusya Federasyonu** adını almış ve kendinden ayrılan ülkeleri tekrar bir çatı altında toplamaya çalışmıştır.

- Bu doğrultuda Rusya Federasyonu öncülüğünde 12 ülkenin katılımıyla **Bağımsız Devletler Topluluğu** kurulmuştur.

Sonuç olarak; Sosyalist ekonominin, kapitalist ekonomi ile yarışta geç kalması, komünist partinin baskıcı yönetimi, SSCB ekonomisine uzay yarışının getirdiği ağır ekonomik yük, SSCB'nin dağılmasında etkili olan diğer gelişmelerdir.

2. BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU'NUN (BDT) KURULMASI

- 1975 yılında **Helsinki Nihai Senedinin** imzalanması, Doğu Avrupa'da, Sovyet uydusu devletleri ve milliyetçileri harekete geçirmişti.
- Bu gelişme Moskova'nın hegemonyasının sona ereceğini göstermişti.

Alma Ata Deklarasyonu:

- SSCB dağıldıktan sonra 21 Aralık 1991'de **Kazakistan'ın Alma Ata şehrinde** bir araya gelen Cumhuriyetler, yaptıkları görüşmeden sonra yayınladıkları bir bildirge ile **BDT**'nin kurulduğunu açıkladılar.
- **Bu bildirgede**, BDT'nin ortak bir siyasi ekonomik güce sahip olduğu, uluslararası barışın korunması gerekliliği, üye ülkelerin birbirlerinin topraklarına saygılı olacağı, özgürlüklerin ve insan haklarının korunacağı, uluslararası hukuka göre hareket edileceği gibi konular kabul edilmiştir.
- Bu durum SSCB'nin ve Sovyet modeli rejimin sonu oldu. Parçalanmış SSCB, 15 devlete ayrıldı.
- SSCB'nin dağılması sonucunda **“Soğuk Savaş Dönemi” tamamen sona ermiş oldu.**
- Böylece **Varşova Paktı ve COMECON** da dağılmış, iki kutuplu dünya düzeni yerini tek kutuplu dünya düzenine bırakmıştır.
- Bu parçalanma XX. yy. sonlarında **ABD'nin tek süper güç** olarak kalması sonucunu da doğurmuştur.
- **BDT**, SSCB'nin dağılmasının ardından, Rusya'nın eski etki alanını yeniden kazanma amacının ağırlıklı hissedildiği 12 devletten oluşmaktadır.
- Rusya'nın başını çektiği ve Beyaz Rusya ve Ukrayna'nın destek verdiği BDT, 1991'de kurulmuştur.

BDT'ye üye ülkeler sırasıyla şunlardır: Azerbaycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan, Rusya Federasyonu ve Ukrayna'dır.

Dağlık Karabağ Sorunu:

- Nüfusunun büyük çoğunluğu Türk olup, **Azerbaycan** topraklarında yer alan Dağlık Karabağ'a, XX. yy. başlarından itibaren Rusya tarafından **Ermeniler** yerleştirilmiştir.
- Ermeniler bölgede hâkimiyet kurmak isteyince çatışmalar çıkmış, bunun üzerine 1923'te SSCB bölgeye özerk bölge statüsü vermiştir.
- 1985'ten sonra SSCB'deki iç çekişmelerden yararlanmak isteyen Ermeniler, Dağlık Karabağ'ı kendilerine bağlamak istemişlerdir.
- Bu istek **Azeri Türklerinin** tepkisine yol açmıştır.
- Şubat 1988'de çoğunluğu Ermenilerden oluşan **Karabağ Parlamentosu**'nun, Ermenistan'a katılma kararı alması, Ermenilerle, Azeriler arasında önce çatışmaya sonra da savaşa neden olmuştur.
- 1990'da Moskova Hükümeti yayınladığı bir kararname ile bölgede silahların teslim edilmesini istemiş, ancak Azerilerden silahlar toplanırken, **Ermeni Meclisi** bu kararı kendi topraklarında uygulamamıştır.
- Azerilerin tamamen silahsız kalması üzerine Karabağ, Ermenistan tarafından işgal edilmiştir.
- **Hocalı başta olmak üzere birçok bölgede siviller katledilmiş, ya da göçe zorlanmıştır.**

- Bugün **BM**'nin ve birçok uluslararası kuruluşun Ermenistan'a, Karabağ'daki işgali sona erdirerek çekilmesi yönünde yaptıkları telkinlere rağmen işgal hala devam etmektedir.
- **Türkiye, 1992** yılında taraflar arasında çatışmalara son vermek için Karabağ'ı alan Ermenistan'a karşılık, **Nahcivan koridorunun** Azerbaycan'a verilmesini teklif etmiştir. Hatta Türkiye, Ermeni saldırılarına karşılık barışı sağlamak için askeri tedbirlere başvuracağını belirtmiştir.
- Ancak **Azerbaycan**'da yaşanan bir darbe ile **Ebulfeyz Elçi Bey**'in görevden alınması yüzünden bu girişim gerçekleşmemiştir.

3. BALKANLARDAKİ GELİŞMELER VE TÜRKİYE

- Türk dış politikasında Balkanların özel bir yeri vardır.
- Çünkü Balkanlarda 2 milyonu aşkın bir Türk nüfusu vardır. Türkiye eski **Yugoslavya**'nın dağılmasıyla yaşanan gelişmeleri yakından takip etmiş, buradaki durumu kaygıyla karşılamıştır.
- Türkiye, bölgede **Sırların katliam ve soykırımına** sessiz kalmamış, **AGİK ve BM**'den bu saldırıların önüne geçilmesini istemiştir.
- Fakat Sırp saldırıları önlenememiştir.

Kosova Barış Gücü:

- 29 Şubat 1992 yılında yapılan referandum sonucu **Bosna Hersek**'in bağımsızlığı kabul edilmiştir.
- Cumhurbaşkanı olan **Aliya İzzet Begoviç**, 1 Mart 1992 günü bağımsızlığını ilan etmiştir.
- Bu gelişme üzerine **Saraybosna**'da çatışmalar başlamıştır.
- Nazi soykırımından sonra 20. yy. yaşanan en büyük vahşet Bosna Hersek'te yaşanmıştır.
- Yaşanan bu insanlık dışı soykırım sonucu **AT ve BM**, Sırbistan'a bir **ambargo** uygulamış ancak bu girişimler Sırların saldırılarını önleyememiştir.
- BM, etnik temizliğin derhal durdurulmasını isteyen bir karar kabul etmiştir.
- Ancak bu önlemler bir sonuç getirmeyince **ABD**, 1993'te Bosna Hersek'e havadan yardım etme kararı almıştır.
- **Türkiye**, bu yardım operasyonuna katılan ilk ülke olmuştur.
- ABD'nin etkisiyle ateşkes ilan edilmiş ve Sırlar geri çekilmiştir.
- ABD'de imzalanan **Dayton Antlaşması** ile Bosna Savaşı sona ermiştir.
- **1995**'te Paris'te imzalanan Dayton Antlaşması ile **Bosna Hersek Devleti**'nin temelleri atılmıştır.
- Bu antlaşma Bosna'daki askeri operasyonları NATO'nun emrine vermiştir.
- Bu amaçla NATO, **Barışı Uygulama Gücü'nü (IFOR)** kurmuştur.
- Türkiye de **IFOR** birliğine asker göndererek destek vermiştir.

4. AET'DEN AVRUPA BİRLİĞİ'NE

- **AB'nin temelleri, 1951 yılında Almanya ve Fransa'nın** öncülüğünü yaptığı 6 ülkenin katılımıyla oluşturulan **"Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğuna"** ve **1957 Roma Antlaşmasına** dayanmaktadır.
- Yani Avrupa'da birlik kurma düşüncesi ilk olarak Avrupa Kömür ve Çelik Birliği ile başlamıştır. Yine **1957** yılında İtalya'nın Roma kentinde **Avrupa nükleer enerji topluluğunu** kurulmuştur.
- Aynı tarihte Avrupa Birliğine giren ülkeler Avrupa Ekonomi Topluluğu olan **AET**'nin kuruluşunu sağlayan Roma Antlaşmasını imzaladılar.
- Daha sonra da **1967**'de Bürüksel Antlaşması ile bir araya gelen Avrupalı devletler **Avrupa Topluluğunu (AT)** kurdular.

- **1993'te** topluluğa katılmaya aday ülkelere **Kopenhag Kriterleri** getirilmiştir. Avrupa Birliği ya da kısaca **AB, 27 ülkeden** oluşan ve toprakları büyük ölçüde Avrupa kıtasında bulunan siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir.
- **1993 yılında Maastricht Antlaşması** (Bu antlaşmada ilk kez AB terimi kullanılmıştır.) olarak da bilenen Avrupa Birliği antlaşmasının imzalanması sonucu var olan “Avrupa Ekonomik Topluluğuna” yeni görev ve sorumluluk alanları yüklenmiştir (**Ekonomik ve parasal birlik, ortak dış işleri ve güvenlik politikası, adalet ve iç işlerinde iş birliği gibi...**). Böylece, AB'nin 3 temel direği oluşturulmuştur.
- **AET yerini AB'ye bırakmıştır.**
- AB, yaklaşık 500 milyonluk nüfusa sahiptir.
- Birliğe üye ülkelerin 15'i **Euro** adıyla anılan ortak para birimini kullanmaya başlamışlardır (**Maastricht Antlaşması ile tek para birimine geçilmiştir**).
- Avrupa Birliğine katılmak isteyen bir ülke 1993 yılında yayımlanan **Kopenhag Kriterlerini** tümüyle sağlamak zorundadır.
- Bu kriterler, topluluğa katılmaya aday ülkelere uygulanmaktadır.
- Avrupa Birliğinin, **bir bayrağı, marşı ve ulusal bayramı** vardır.
- Bayrağı gök mavisi zemin üzerine 12 yıldızdan oluşur.
- Bu yıldızlar, birliğin oluşumunda etkili olan ülkeleri simgeler.
- **Marşı, Beethoven'in 9. senfonisinin “neşeye övgü” bölümünden alınmıştır.**
- Birleşik Avrupa'nın temellerinin atıldığı **9 Mayıs ise AB'nin ulusal bayramıdır**. Avrupa Birliğine üye ülkeler, **2002 yılından itibaren Euro** adında ortak para birimini kullanmaktadırlar.
- AB, tüm üye ülkelerini **dünya ticaret** örgütünde, **G8** zirvelerinde, **BM** toplantılarında temsil ederek, üyelerinin dış politikalarında da rol oynamaktadır.
- AB'nin 27 üyesinden 21'i **NATO**'nun da üyesidir.
- **Avrupa Birliğine katılmayı reddeden ülkeler ise şunlardır: İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç**

5. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GEÇİRDİĞİ AŞAMALAR

Avrupa Kömür Çelik Topluluğu(1951)

Avrupa Savunma Topluluğu (1952)

Roma Antlaşması (1957) Böylece Avrupa Ekonomik birliğine adım atılmıştır.

Schengen Antlaşması (1985) Böylece üye ülkeler arasında pasaport kaldırılmıştır.

Maastricht Antlaşması (1992) AB için gerekli hukuki ve idari yapıya sahip olunması kararlaştırıldı.

Bu antlaşma ile birlik, AB adını almıştır.

Kopenhag Kriterleri (1993) Siyasi, Hukuksal, Ekonomik uyum kurallarıdır.

Amsterdam Antlaşması (1997) Demokrasi ve diplomaside iyileştirilmeler yapma gereği

Nice Antlaşması (2001) Birliğin Doğu Avrupa'ya yönelik genişlemesine yeni vizyonlar kazandırmak amaç edinilmiştir.

6. TÜRKİYE'NİN AB SÜRECİ

- Türkiye, **1959'da AET**'ye üyelik için müracaat etmiştir. **1963'te ise Türkiye-AET Ortaklık Antlaşması** yapılmıştır (**1963 Ankara Antlaşması**).
- Bu Antlaşma ekonomik iş birliğini öngörse de doğrudan bir gümrük antlaşması değildi.
- Türkiye, **AET'ye tam üyelik için 14 Nisan 1987'de** başvuruda bulundu (1980 Darbesi geçiş aşamasını uzatsa da 1987'de Başbakan Turgut Özal döneminde, AT'ye tam üyelik konusunda bir kez daha başvuruldu).
- **Türkiye 1 Ocak 1996'dan itibaren Gümrük Birliği uygulamasını başlattı** (Gümrük Birliği, malların serbest dolaşımı sırasında vergilerin kaldırılmasıyla ilgilidir).
- **10 Aralık 1999'da Helsinki zirvesinde Türkiye'nin tam üyelik için adaylığı kabul edildi:** 1997'deki Lüksemburg zirvesinde, Türkiye'nin adının tam üye aday ülkeler arasında gösterilmemesi üzerine Türkiye, AB ile siyasi iletişimi kesme kararı aldı.
- 1999 Helsinki zirvesinde tutumunu değiştiren AB Konseyi, Türkiye'nin adaylığını teyit etti.
- Ancak AB'deki bazı ülkeler Türkiye'nin tam üyeliği yerine, imtiyazlı ortaklık olması gerektiğini belirttikleri bir yaklaşım içine girdiler.
- **Türkiye, 17 Aralık 2004'te AB'ye tam üyelik için müzakere tarihi aldı.**
- **3 Ekim 2005'ten itibaren Türkiye'nin, AB'ye girmesi için müzakerelere devam edilmektedir.**
- Hazırlık amacını taşıyan bir görüşme süreci yaşanmaktadır. Ancak bu durum belirsizliklerle dolu bir seyir izlemektedir.

7. AVRUPA PARLAMENTOSU ve KONSEYİ

- Avrupa Birliği içerisinde; **Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu ve Adalet Divanı** da vardır.
- Avrupa Birliği organları arasında yer alan **Avrupa Parlamentosu**, yasama organının bir yarısını oluşturur.
- Avrupa Parlamentosu üye ülkelerde yapılan seçimler sonucunda belirlenen üyelerden (785 üyeden) oluşur.
Parlamento birçok önemli alanda yönetmelikler ve yönergeler çıkartır.
- Üye ülkeler; parlamentoya nüfusları oranında milletvekili gönderirler.
- **AB Konseyi** ise, üye devlet ve hükümet başkanlarının katılımıyla yılda en az iki kere toplanır.
- Konseyin merkezi **Brüksel**'dir.
- Konsey, büyük önem taşıyan bazı kararlarda parlamentonun onayını almak zorundadır.
- Konsey, birliğin **yasama ve karar alma organıdır**.
- **AB'yi yöneten ve dış politikasını belirleyen organdır**.

8. TİKA'NIN KURULUŞU VE AMACI (1992)

- TİKA, **Türk İş birliği ve Kalkınma Ajansı**'dır. Bakanlar Kurulu kararıyla **1992** yılında **Dış İşleri Bakanlığı**'na bağlı olarak kurulmuştur.
- TİKA, başta **Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere**, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle ekonomik, ticari, teknik, sosyal ve kültürel alanlarda **projeler** ve **programlar** yaparak iş birliğini geliştirmek amacıyla kurulmuştur.
- Ayrıca **ortak tarih ve kültür yapılarını korumak ve Türkçeyi yaygınlaştırmak da önemli amaçları arasındadır**.
- 1992'den beri faaliyette olan **TİKA**, eğitim ve kültür alanlarındaki iş birliği programlarının yurt dışındaki Türk kültür merkezlerince yürütülmesini sağlar.

- Özellikle Orta Asya ve Orta Dođudaki Türk unsurlarla bağlantılar kurmuştur.

Ahmet Yesevi Türbesinin restorasyonu,
Göktürk Kağanlığı Hazinesinin bulunmasını,
Orhun Kitabelerinin restorasyonu çalışmalarını yapmıştır.

9. AKKA(Avrupa Konveksiyonel Kuvvetler Ant.)

- 1990'da Paris'te, **Varşova Paktı ve NATO üyesi ülkeler arasında yapılan ortak deklarasyondur.**
- AKKA, "**Avrupa Konveksiyonel Silahların İndirimi**" konusunda bir antlaşmadır.
- Silahsızlanma alanında kaydedilen önemli bir gelişmedir.
- Dünya barışına katkı sağlamayı düşünen **Türkiye** de AKKA'ya taraf bir devlettir.

10. KARADENİZ EKONOMİK İŞ BİRLİĞİ TEŞKİLATI (KEİT)

- 1990 yılında **Türkiye**'nin girişimiyle "Karadeniz Ekonomik İş birliği Toplantısı" yapılmıştır.
- Bu toplantıda Karadeniz havzasını **barış, refah ve istikrar** bölgesine dönüştürmek amaçlanmıştır.

11. TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi)

- **Başbakanlığa** bağlı olarak kurulan bir kuruluş olup bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahiptir.
- 1994 yılında çalışmalara başlayan bu akademi, **gençleri bilim ve araştırmaya sevk etmeye ve bilim insanları yetişmesini sağlamaya çalışmaktadır.**
- **TÜBA, TÜBİTAK'tan sonra kurulan bir bilim akademisidir.**

12. TÜRKSOY PROJESİ

- Türkiye, 1993 yılında **Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi** (Türksoy) projesini geliştirmiştir.
- Bu projenin amacı **Türkçe** konuşan ülkeler ve topluluklar arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesidir.

13. GAP

- Dicle ve Fırat nehirleri üzerine yapılmış baraj ve hidroelektrik santralleri ile birçok alanda sürdürülebilir bir **kalkınma programıdır.**
- GAP 1,7 milyon hektar bir tarım alanını sulayacak dev bir projedir.
- GAP projesi kapsamında dünyanın **5. Büyük barajı olan Atatürk Barajı** yapılmıştır.

14. MAVİ AKIM

- Türkiye ile Rusya arasında 1997 yılında 25 yıl geçerli olacak "**Mavi Akım Projesi Antlaşması**" imzalanmıştır.
- Böylece Rusya'dan, Türkiye'ye **doğalgaz nakletmek** için 2005'te mavi akım hattı açılmıştır.
- Karadeniz geçişi bu büyük boru hattından Türkiye'ye önemli miktarda doğalgaz gelmektedir.

15. TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL GELİŞİM

Beyaz Cam (Türkiye'de ilk TV yayını):

- İTÜ'nün televizyon deneme yayınlarıyla 1952 Nisan ayında Türkiye'de ilk TV yayını başlamıştır.
- İTÜ'nün yayınları, ilk resmi radyo ve televizyon kurumu olan TRT'nin 31 Ocak 1968 Çarşamba akşamı yayın hayatına başlamasına kadar sürmüştür.
- 1970'lerde siyah-beyaz tek kanallı televizyon yaygınlaşmıştır.

Renkli Cam:

- Kamuya açık ilk renkli TV yayını 31 Aralık 1981'de TRT tarafından yılbaşı gecesi yapıldı.
- Türkiye, renkli yayına tamamen **1984**'te geçti. Tek kanallı yayın dönemi **1986**'da ikinci kanalın açılmasıyla sona erdi.
- **1990**'lı yıllarda ise **özel TV kanalları** yaygınlaşmaya başladı.
- **1993**'te Anayasada yapılan değişiklikle özel TV- Radyo yayıncılığı serbest bırakıldı. Buna paralel olarak RTÜK kuruldu.

Türkiye'den Dışarıya Göç:

- 1923–25 döneminde Yunanistan ve Türkiye arasında nüfus değişimi yaşandı.
- 1925–60 döneminde Türkiye'den yurt dışına yönelen göç ağırlıklı olarak gayri Müslimlerden oldu. (Özellikle 2. Dünya savaşı sırasında Varlık Vergisi uygulamasından ve İsrail'in kurulmasından dolayı.)
- **1960**'ların başı ve 1970'lerin sonları ise işçi göçü dönemidir. (Özellikle Almanya, Avusturya, Hollanda, Belçika, Fransa ve İsveç ülkelerine).

Dışarıdan Türkiye'ye Göç:

- Türkiye'ye göçün 1. Dönemi 1923–45 “Ulusal İnşa” olarak adlandırılır.
- Çünkü sınırlarımız dışında kalmış insanlarımız Anayurt'a gelmişlerdir.
- Bunun en önemli nedeni yaşadıkları ülkelerdeki çatışmalar ve anlaşmazlıklardır.
- 2. dönem ise Bulgaristan'dan Türkiye'ye 1945–89 yılları arasında aralıklarla yapılan göçlerdir.

16. KÜRESELLEŞEN DÜNYA'DA MEYDANA GELEN ÇEŞİTLİ SORUNLAR

Terör:

- İnsanları yıldırma, sindirme yoluyla onlara belli düşünce ve davranışları benimsetmek için zor kullanma ya da tehdit etme eylemidir.
- Yıkıcı ve bölücü unsurlardan oluşmaktadır. Bu nedenle dünya genelinde sorun olan şiddet ve teröre karşı önlem almaya yönelik ulusal ve uluslararası çalışmalar yapılmaktadır.
- BM Antlaşmasının 1. maddesinde “Uluslararası Barışı ve Güvenliği sağlamak” BM'nin amaçlarından biri olarak ifade edilmektedir.
- Ancak dünyada birçok ülke düşman olarak gördüğü ülkelerdeki terör hareketlerine destek vermektedir.
- Bu nedenle terörle mücadelede dünya genelinde tam bir başarıdan söz edilememektedir.
- Ne var ki Fransa gibi bir ülkenin Ermeni terör örgütü ASALA'nın faaliyetlerini desteklemesi, Avrupa'daki pek çok ülkenin PKK'yı desteklemesi, ABD'nin Orta Doğu'daki terör

hareketlerinde Arapları kınarken, **İsrail**'i görmezden gelerek çifte standart uygulaması terörü engelleme umutlarını olumsuz etkilemiştir.

ISAF (Uluslararası Güvenlik Destek Gücü):

- 11 Eylül Saldırılarından sonra Afganistan'dan uzaklaştırılan Taliban yönetiminin yerine BM Güvenlik Konseyi **ISAF**'ı kurmuştur.
- **Türkiye**, ISAF'ın komutanlığını uzun süre sürdürmüştür.

Küresel Isınma:

- İnsan faaliyetleri sonucu atmosfere salınan karbondioksit ve metan gazların doğal yapıyı bozmasıyla sera etkisi yaratması (güneş ışınlarının atmosferde tutulmasına) sonucunda **dünya yüzeyinde sıcaklıkların artmasına küresel ısınma denir.**
- **Kömür, petrol, fuel** gibi fosil yakıtlarından oluşan karbondioksit gazı atmosferdeki doğal örtüyü (su buharı ve karbondioksiti) etkileyerek yeryüzüne yansıyan güneş ışınlarının daha fazla atmosferde tutulmasına, yeryüzünün daha fazla ısınmasına yol açmaktadır. **Bu etkiye sera etkisi denilir.**

Açlık ve Yoksulluk:

- Dünyayı bekleyen önemli sorunlardan biri de açlıktır.
- Dünyada her yıl **11 milyon** kişinin açlıktan veya yetersiz beslenme yüzünden öldüğü tahmin edilmektedir.
- 300 milyonu çocuk olmak üzere, 800 milyon açlığa maruz insanın 203 milyonu **Güney Afrika**'da, 519 milyonu **Asya** ve **Pasifik**'te, 53 milyonu **Latin Amerika** ve **Karayipler**de, 33 milyonu ise **Yakın Doğu** ve **Kuzey Afrika**'da yaşamaktadır.

Çevre Kirliliği:

- Çeşitli kaynaklardan çıkan katı, sıvı ve gaz halindeki maddelerin hava, su ve toprakta yüksek oranda birikmesi çevre kirliliğine neden olmaktadır.

Cernobil Nükleer Reaktör Kazası:

- 20. yy. en büyük nükleer kazasıdır.
- Nükleer enerjinin dünyaya verdiği zararın en somut örneği **1986** yılında Çernobil nükleer santralindeki patlamadır.
- 26 Nisan **1986** tarihinde Ukrayna'nın **Kiev** kenti yakınlarındaki **Çernobil Nükleer Güç Rektörü'nde meydana gelen patlama sonrasında** atmosfere büyük miktarda **radyasyonun** salındığı kazadır.
- Çernobil patlaması sonucunda yaşanan sızıntı **3 milyon insanı** radyasyona maruz bırakmış, radyasyon Karadeniz havzasını tehdit etmiştir.

Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar:

- Salgın ve bulaşıcı hastalıklar son yıllarda artmakta ve çeşitlenmektedir. Son 25 yılda dünyada birçok salgın hastalık ortaya çıkmıştır:
- **AIDS, Kırım Kongo Kanamalı hastalığı, Kuş gribi, Domuz gribi** (H1 N1 virüsü) gibi.

WHO (Dünya Sağlık Örgütü):

- WHO'nun kurulmasına **1945** yılında ABD'nin San Francisco kentinde toplanan **BM Konferansı**'nda karar verilmiştir.
- **Bu kuruluşun amacı insan ve toplum sağlığıyla ilgili uluslararası çalışmalar yapmaktır.**

Kyoto Protokolü:

- Kyoto Protokolü, **küresel ısınma ve iklim değişiklikleri konusunda mücadele etmeye yönelik uluslararası tek çevre antlaşmasıdır.**
- BM, “**İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi**” içinde imzalanmıştır (**Japonya 1997**). 1997’de imzalanıp, **2005**’te yürürlüğe giren bu protokolün temel amacı 6 milyarı aşan dünya nüfusunda **karbondioksit ve sera etkisine** neden olan gazların salınımını en aza indirmektir.
- Pahalı yatırımlar gerektiren bu projeye sahip çıkılması dünyanın geleceği açısından yaşamsal önem taşımaktadır.
- Protokolü kabul eden ülkeler karbondioksit ve sera etkisine neden olan diğer 5 gazın salınımını azaltmaya **söz** vermişlerdir.
- Protokol, ülkelerin atmosfere saldıkları karbon miktarını 1990 yılındaki düzeylere düşürmelerini gerekli kılmaktadır.
- Bu sözleşmeye **84 ülke** imza koymasına rağmen resmi imza veren ülke sayısı **35**’i geçmemektedir.
- 177 ülke ve AB’nin taraf olduğu Kyoto Protokolü, **6 Şubat 2009 tarihinde TBMM tarafından görüşülerek imzalanmıştır.**
- Böylece Türkiye de protokol gereklerini yerine getirmeyi kabul etmiştir.
- Kyoto Protokolü şu anda yeryüzündeki 160 ülkeyi ve sera gazı salınımlarının %55’inden fazlasını kapsamaktadır.
- Ancak Kyoto Protokolü ile devreye girecek olan önlemler pahalı yatırımlar gerektirmektedir.
- **Küresel ısınmanın halk ve toplum düzeyinde yeterince ciddiye alınmaması ve Kyoto Protokolü antlaşmasının hiçbir bağlayıcılığının olmaması nedeniyle bugüne kadar atmosfere salınan gaz oranlarında düşüş yaşanmamıştır.**
- Bu konuda sadece çevreci örgütlerin duyarlı davranması bir sonuç vermemekte ve başta **ABD** olmak üzere gelişmiş ülkeler antlaşmaya imza koymayarak bu konuda sorumlu davranış göstermemektedirler.
- **Sonuç olarak;** içinde bulunduğumuz yüzyıl birçok teknolojik imkânları insanların hizmetine sunarken bir yandan da insanlığın ortak malı olan çevreden geri getirilmesi zor olan varlıkları da alıp götürmektedir
- **Hızlı nüfus artışı, buna bağlı olarak beslenme, enerji, eğitim, çarpık kentleşme, sağlıksız sanayileşme, azalan ve tükenen canlı türleri, artan kirlilik ve iklim değişiklikleri dünyamızın en önemli iç sorunlarını oluşturmaktadır.**
- Doğayı kirleten en önemli unsur ise **insandır**. Normal şartlarda kendini temizleyen doğa, artık aşırı kirlenmekte ve kendini yenilemekte zorlanmaktadır.

17. KÜRESELLEŞEN DÜNYADA, TÜRKİYE’DE YAŞANAN SORUNLAR ve GELİŞMELER

- **Türkiye’nin en önemli sorunlarının başında** 1960’lı yıllardan itibaren süregelen **terör** hareketleri yer almaktadır.
- **61 Anayasası’nın** getirdiği özgürlükler ortamında masum öğrenci istekleri biçiminde başlayan hareketler, 1970’li yıllarda işçileri de etkilemiş ve zaman içinde terör, tüm toplumu tehdit eder hale gelmiştir.
- **1970’lerin** ortalarında etnik ayrılık talepleri başlamış ve sonrasında **PKK** ortaya çıkmıştır.
- Böylece faili bilinmeyen cinayetler 1977’den sonra artmıştır.
- Bu dönem **12 Eylül Askeri Darbesi** ile noktalanmıştır.
- Ancak **1980’li** yıllarda demokrasiye tekrar geçilmesi, yasa dışı örgütleri tekrar harekete geçirmiş ve bu örgütler şiddetle **eğitim kurumlarını** işlemez hale getirmişlerdir.
- Ayrıca **basın** üyelerini de hedef alarak kargaşa ortamı yaratmaya çalışmışlardır.
- Türkiye’nin diğer bir önemli sorunu **17 Ağustos 1999’da tüm ülkeyi yasa boğan depremdir.**
- Bu depremin doğurduğu toplumsal ve ekonomik sorunların etkileri hala sürmektedir.
- **Bu arada, deprem sonrası ekonomik sorunları en aza indirmek için zorunlu deprem sigortası (DASK) getirilmiştir.**
- Bu dönemde, **eğitim de Türkiye’nin önemli sorunlarından biridir.**
- Toplumsal barışın ve huzurun en önemli araçlarından biri eğitimidir.
- Oysa insanların eğitim seviyesi yükseldikçe sıkıntıların çoğu kendiliğinden çözümlenecektir.
- Bu nedenle devlet ve özel kuruluşlar eğitim alanındaki çalışmalara öncelik vermelidir.
- Son yıllarda Türkiye’de **“Haydi Kızlar Okula, Temel Eğitim Programı, Eğitime %100 destek projesi”** ile eğitime önem verilmeğe başlanmıştır.
- 1998’den itibaren Türkiye’de **8 yıllık kesintisiz eğitime, 2012 yılından sonra 12 yıllık kesintisiz eğitime geçildi.**
- **Türk Kızılayı, 1868 yılında Hilal-i Ahmer (Osmanlı yaralı ve hasta askerlere yardım cemiyeti)** adıyla kurulmuştur.
- İmkânları ölçüsünde, yaşanan **doğal afet ve savaşlarda** çeşitli ülkelere yardım yapmıştır.
- Türk Kızılayı hem ülkemizdeki hem de dünyadaki sorunların çözümüne katkılar yapmaktadır.
- **2004** yılında Güney Asya’daki **Tsunami felaketine** yardım göndermiş, **2005 yılında Pakistan’da yaşanan deprem** felaketinde Pakistan halkına yardım etmiştir.
- Türkiye’de, **Çalışma Bakanlığı, İş Bulma Kurumu ve İşçi Sigortaları Kurumu** 1946 yılından itibaren kurulmuştur.
- 1947’de **Sendikalar Kanunu** çıkartılmıştır. **DİSK, KESK, MEMUR-SEN** önemli sendikalar arasında yer alır.
- Türkiye’de **1 Mayıs, 1976’dan itibaren İşçi Bayramı** olarak kutlanmaktadır ve günümüzde yapılan düzenlemeyle **1 Mayıs, resmî tatil olmuştur.**
- **1982 Anayasası’nı** daha demokratik hale getirmek için anayasanın bazı maddeleri değiştirilmiştir.
- Buna göre **seçmen yaşı 18’e, seçilme yaşı 25’e indirilmiştir.**
- Siyasi partilerin kapatılması ise zorlaştırılmıştır.
- **2003** yılında Türkiye, **Eurovision şarkı yarışmasında Sertap Erener** ile birinciliği kazanmıştır.
- Türkiye, **2002 yılında Kore’deki Dünya Kupasında** dünya üçüncüsü olmayı başarmıştır.
- Türkiye, **2008 Avrupa futbol Şampiyonasında** yarı finale kadar yükselmiştir.
- Edebiyat alanında Türkiye, **Orhan Pamuk’la “Dünya Nobel Edebiyat ödülünü”** kazanmıştır.
- **1996** yılında dünyada **“Dolly”** adlı koyun kopyalanırken, **2007’de** Türkiye, **“Oyalı”** adlı koyunu kopyalamıştır.
- **1996** yılında **Kardak kavalıkları** yüzünden Türkiye ile Yunanistan savaşın eşiğine gelmişti.